

ЄВГЕН БУКЕТ

5

ВОЛОДИМИР
АНТОФІЙЧУК

9

ОКСАНА СЛІПУШКО

10–11

ВОЛОДИМИР
МЕЛЬНИЧЕНКО

12–13

ПЕРЕДПЛАТА—2026

Тижневик "Слово Просвіти" (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях "Укрпошти" за допомогою "Каталогу медіа України" на друге півріччя 2026 рік (стор. 41).

Вартість є такою:

1 міс. — 71 грн.

3 міс. — 213 грн.

Будьмо, друзі, разом!

8 вересня в інформаційній агенції "Наголос" ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка відбулась презентація книги Сергія Головатого "Щодо мови правничої. Студії. Зібране. Словники. Документи" (2024). Автор — Сергій Головатий, знаний український юрист, політик, громадський діяч, доктор юридичних наук, член-кореспондент Академії правничих наук України, суддя Конституційного Суду України і в. о. голови Конституційного Суду України, депутат Верховної Ради України шести скликань і понад те — побратим-просвітанин, один із засновників Товариства української мови ім. Тараса Шевченка та Народного Руху України — виступив із доповіддю щодо головного завдання і мети

“Щодо мови правничої...”

своїєї праці: розвитку української правничої мови, утвердження питомо української наукової термінології правознавства і оновлення системи української правничої термінології загалом.

Модерував презентацію голова ВУТ "Просвіта" ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан, долучились до обговорення члени Головної ради "Просвіти" академік Георгій Філіпчук, академік Анатолій Радзіховський, професор Дмитро Чистяк, професор Олександр Ковалів, брали участь у спілкуванні Сергій Присухін, Петро Ющенко, Валерій Франчук, Ігор Зоц, Ферганд Туранлі, Петро Чернега,

Юрій Мосенкіс, Тетяна Негрій, Микола Васків, Світлана Фещенко та інші присутні. Фільмував зустріч-презентацію Дмитро Ломачук.

Члени Головної управи ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка одноставно підтримали нагородження Сергія Головатого почесною відзнакою — орденом "Нестор Літописець" — і щиро привітали державника.

Матеріали круглого столу вийдуть в одному з номерів "Слова Просвіти".

Власн. інф.

Фото Дмитра Ломачука

“Все, що мав у житті, він віддав...”

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Знакова подія. Харківський Сководинівський Університет разом із НАПН України (Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ім. І. Зязюна) провели наукову конференцію — Всеукраїнський круглий стіл "Книга буття Івана Франка: від пророчого слова до сучасності".

Її не змогли затьмарити навіть безперервні сирени тривоги та рашистські бомбардування. У ці ювілейні дні (170-річчя) Іван Франко "знову" стівся з незламним Харковом, до якого ставився з особливою повагою, знав і любив це місто студентів, освіти, науки і талановитих людей, яке, на жаль, так і не судилося йому відвідати прижиттєво. Зате Поет з юнацького віку уважно придивлявся до культурної столиці Слобожанщини, бо тут, на його думку, генерувала ідея українського національного відродження. Будучи людиною енциклопедичних знань, досконало знаючи національну і світову історію, культуру, літературу, етнографію, фольклор, Франко

1885 року видає свою роботу "Адам Міцкевич в українській літературі", в якій правдиво зазначить: "Перші міцні проблиски відродження української літератури з'явилися на лівому березі Дніпра, в Полтаві і Харкові".

Насправді він захоплювався визначними постатями Сковороди, Квітки-Основ'яненка, Потебні, Багалія, Сумцова, Грінченка, Алчевської, Міхновського..., які на цій землі творили і жили українську Ідею. Цінував, що саме в Харківській університетській друкарні на початку XIX століття видавалася знаменита "Енеїда" Котляревського.

Однак не менш шанобливим було ставлення в Харкові і до Франка. Адже попри всі заборонні українофобські акти імперської росії визначний учений, академік, викладач Харківського університету М. Сумцов, який першим почав читати на початку XX століття академічні лекції українською мовою, 120 років тому (вересень 1906 р.), доповідаючи Вченій Раді про наукову і літературну діяльність І. Франка для присвоєння йому звання Почесного доктора, зазначив: "За кількістю і якістю матеріалів, ваго-

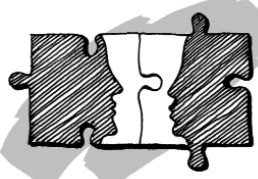
містю наукових досліджень Іван Франко посідає одне із видатних місць..."

Після одноголосного рішення і затвердження Франка Почесним доктором (Honoris causa) у листах тодішнього ректора Д. Багалія, статтях М. Сумцова ("Южний край") висловлюються оцінки значущих заслуг Вченого і Поета як кращого знавця української літератури, етнографії, талановитого журналіста.

Особливо вартісними в "харківських сторінках" Франка є його непрості, але творчі взаємини з М. Міхновським, що вибудовувалися на націєцентричній основі та повній неприйнятності московсько-імперської колонізації України, "духом" якої була просіяна "найдемократичніша" російська інтелігенція. Франко зазначав, що з її боку не було жодних протестів щодо "соромного указу" 1876 р. (тобто Емського), а справа українського слова, українського розвою їм чужа.

Водночас Міхновський гостро критикував московських соціалістів, лібералів, демократів, космополітів, зараже-

Продовження на стор. 2

Закінчення.
Поч. на стор. 1

них шовінізмом, дурячи народ, що божа благодать зйде тоді, коли “українці обрусяють”. А листування між Грінченком і Міхновським засвідчує, що обидва активно розповсюджували книжки Франка на Наддніпрянській Україні. 1 вересня 1897 року Міхновський запитує Грінченка: *“Чи одержали Ви Франка “З вершин і низин”?* Його мусить принести Вам молодий Тобілевич”. У грудні того ж року Міхновський зустрічається з Франком у Львові (пізніше – 1901 р. на Гуцульщині), про що свідчить доповідна Київського жандармського управління, в якій засвідчено про зустріч з українофілами та закупівлю і перевезення ним у росію заборонених книг, зокрема Франка й Драгоманова. 1899 року Міхновський пропонує Франку написати до його фундаментальної книги главу “Національний рух”, наголошуючи, що ніхто не в змозі описати краще *“ідею єдності інтересів української нації від Карпат до Кавказу”*.

На відміну від багатьох українофілів Франко в душі погоджувався з багатьма ідеями *“Самостійної України”* Міхновського, який у свою чергу сильно прохав Франка співпрацювати з ним у його часописах, зокрема “Снопі”, “для підвищення бадьорости опального українства на Слобідській Україні”, дозволивши також друкувати фотопортрет Франка у вишиванці, подарований Міхновському в період 1897–1901 рр.

Мабуть, найбільш широкі і об’єктивні оцінки з боку М. Міхновського І. Франка є надруковані у “Снопі” (1912 р.) нарис “Д-р Іван Франко”, в якому автор “Самостійної України” зазначив, що 40-літній ювілей письменницької праці Поета *“буде справжнім національним святом, бо Іван Франко є найбільшим із наших сучасних поетів... На нього кидалися свої й чужі, але не здолали його міцну постать, і який усе своє життя присвятив визволенню свого народу. Він є дійсний пророк Українського народу”*.

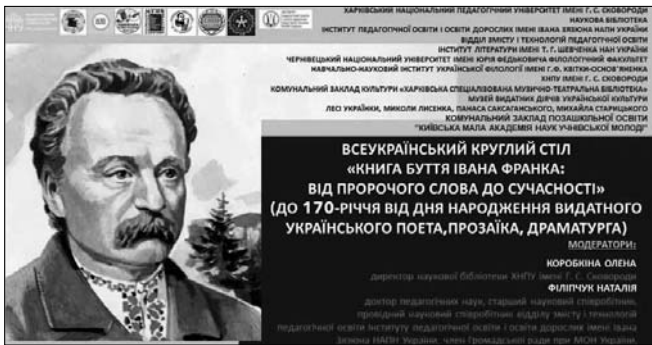
Варто визнати, що вже після смерті Франка, у важкий період достатньо суперечливої “радянської українізації”, саме в Харкові 1924 року розпочалося найбільш масштабне (30-томне) видання його творів, що після 3-томного київського видання (“Вік”, 1903–1905) стало значимою подією в історії української культури. Значно пізніше цю добру справу продовжили (рецензуючи згідно з кон’юктурою часу), друкуючи 20 т. – Київ (1950–1956); 20 т. – Нью-Йорк (1976–1962); нарешті, 50 т. – Київ (1976–1988).

Уже за часів відновленої Незалежності України спадщина Франка стала активно впроваджуватися в царинах багатьох життєсфер, зокрема, в освіті, педагогіці, політології. Як приклад на початку 2000-х у серії “Вища освіта ХХІ століття” вийшов один із перших навчальних посібників *“Історія української школи і педагогіки”*, в якому здійснено аналіз автентичної національної педагогічної думки, зокрема розкрито в новому світоглядному вимірі педагогічні погляди Івана Франка (за ред. О. Любара, М. Стельмаховича, Д. Федоренка – професорів Івано-Франківського та Криворізького педагогічних університетів).

Нині Іван Франко продовжує свою соборну ходу Україною, перекладаючи свої думи-мрії на мову Нації, що знову зійшлася в смертельному герці зі своїм вічним ворогом, зайдою-московитом, який укотре розпочав війну проти нашої Незалежності, Ідентичності, Державності. Великий Українець, про якого **В. Стефаник**, ставлячи його поруч із Шевченком, захоплено стверджував, що ніколи й нікому не вдасться наш Народ “проярмаркувати”, якщо він здатен народжувати “Шевченків і Франків”.

Сила незборимого Каменяря передусім в його Слові. Бо Франкове слово для українців, які нині захищають своє природне право на Життя, слугує святим знаменом і завітними духовними скрижاليا-

“Все, що мав у житті, він віддав...”

ми. Воно – в позачассі, оскільки в ньому нуртує та неземна енергія, що вічно живить Народ, не даючи йому бути приспаним, уявленим, розчиненим серед “інших”, викарбовуючи в душі і серці кожного Українця символи-вказівники життєвої дороги.

Справді, за понад 110 років (1880) до відновлення нашої Незалежності 24-річний молодий Франко для себе, своїх ровесників, іншого люду, що перебували під імперським гнітом, розділених, витолочених колонізаторськими державами політично, духовно, національно-культурно, соціально, визначив основну місію життя – *“Під України єднаймось прапор!.. Щоб волю, і щастя, і честь, / Рідний краю, здобути тобі!.. Для України наша любов”*.

Проголосивши у своєму знаменитому творі “Не пора” ту правду, що “не пора любити царя, що наш люд обдира”, що “не пора в рідну хату вносити роздор!”, юний “каменолом” і бунтар, ще не досягши мудрості “Мойсея”, однак твердо заявив для всього підневільного українства – *“не пора москалеві й ляхові служити! / Нам пора для України жити”*.

У цих променисто закличних словах вміщена істина національного буття, огранивши Шевченкове *“що ми?.. Чий син?”*, хто є нашими кривдниками, який шлях народу до храму Свободи. Уже тоді відчувалося, що рідна, скривджена чужинцями Земля народила й зростила величнього соборника, який із молодих літ свято вірив, що **“Вкраїна воскресне!”**.

Для нього вона завжди ввижалася такою, якою запам’яталася з народних переказів, дум і пісень, “непобіджена злими ворогами”. Вона поставала такою ще з гімназійних років – у Шевченковому образі, “Кобзаря” якого знав напам’ять, котрий в його бібліотеці (понад 500 книжок), зібраний на важко зароблені репетиторством скупі гроші, посідав особливе місце. Світоглядний, творчий, громадсько-політичний образ нової України відшукував у знакових українцях (від Г. Сковороди, К. Ставровецького, І. Котляревського, М. Шашкевича, Т. Шевченка до М. Драгоманова, О. Кониського, Ю. Федьковича, М. Лисенка, Б. Грінченка, Софії Русової, М. Старицького, П. Житецького та багатьох інших), які запалили в ньому незбагненні захоплення українськістю, історією України, красою української мови, багатством народної традиції. Ще будучи учнем Дрогобицької гімназії, студентом філософського факультету Львівського університету, Франко напише свої перші літературні твори, листуючись із Драгомановим, стаючи небезпечним для тодішньої влади. Справді, не дійшовши і 25-ліття, він уже двічі був заарештований, перебуваючи під наглядом поліції, припинивши навчання в університеті.

Однак саме в цих надскладних життєвих випробуваннях і гартувалася сила Франкового характеру, стаючи прикладом наслідування для наступних поколінь українців. Показово, що в ці смутні роки, коли в підросійській Україні вже лютував заборонний на українськість Емський указ, а на підавстрійських українських землях народ продовжували гнітити “кривдою старою”, молодий будитель національного духу творить свої знамениті поезії, епічні праці, суспільно значимі публіцистичні статті, в яких звучить ве-

личним Славнем голос народоловства з усією його сивою давниною, трагікою і героїкою, непереборною вірою в щасливу будущину.

Його молодечі, однак глибинно зрілі **“Каменярі”**, **“Не пора”**, **“Вічний революціонер”**, **“Борислав сміється”**, **“Захар Беркут”** та інші стали своєрідними заповітними гімнами для розділеної і покріпаченої чужинцями української нації. Він став одним із найвидатніших Поетів і Просвітників, хто в пошевченковий період сформував праведний і справедливий дороговкази для свого Народу, України. Ота нездоланна Франкова віра в ту “весну красну”, коли “розпадуться пута вікові”, водночас зрошувала ту світлу мету, якою жили, за яку боролися, вмирали, перемагали багато поколінь українців.

У циклі **“Україна”** 26-річний Поет витворить цей заповітний Ідеал, упевнено карбуючи Слово, що

*Україна встане.
Щаслива і вільна,
Від Кубані аж до Сяну-річки
Одна, нероздільна.*

Проте, пам’ятаючи давнє онтологічне твердження, що “ніщо не виникає з нічого”, він настійливо звертається до народу, закликаючи його гуртуватися для відданої і жертвної праці-борни:

*Українські люди!
Уставаймо, єднаймося, братаймося
В товариство чесне...*

Усвідомлював екзистенційну і символічну значущість “бути разом”, поза чим унеможливилося давня мрія Народу, *“щоб газдою, не слугою / Перед світом стати!”*. Його дуже помітною характерною рисою в творчості, світоглядності та громадянському чині була спраглисть Волі. Він ніколи не романтизував, не схвалював, не славив будь-яку колонізацію українського народу (російську, австрійську, польську...), вважаючи, що несвобода є найстрашнішим злом, бо кожен зайда (навіть “лібералістичний” чи “демократичний”) є недругом і ворогом на нашій землі. Цим ствердженням він ніби через віки дав відповідь на тези окремих політичних “проповідників”, що московська колонізація веде до Сибіру, а польська чи австрійська – нібито до Парижа.

Уже в ті часи Франко у “Вольних сонетах” напише про гірку правду всякої неволі:

*О Австріє! Де ти поставиш стопи,
Повзе облуда, здирство, плач народу...
Ти не січеш, не б’єш, в Сибір не ілеш,
Лиш, мов упір, із серця соки сосеши...*

Франкові ідеали Правди містять як вагомий політичний, національно-культурний, соціальний контент, так і, особливо, світоглядно-педагогічний, які мають бути поставлені в основу стратегії такої освітньої політики, що ґрунтується на україноцентричному принципі виховання Нації. Бо шлях до Свободи, до державного майбутнього він пов’язував із освіченою молоддю, добротною національною освітою та високою наукою. Саме в дітях та молоді бачив свій міцний Рід, в якому

*вся честь моя і слава,
В тобі дух мій, будуще
Моє, і краса, і держава.*

Великий Каменяр є одним із видатних українських педагогів, непізнана й досі спадщина якого має неоціненне значення для сучасної освіти, розвитку “нової української школи”, яка (за Франком) має базуватися на національно-культурному ґрунті, історичній традиції, народній педагогіці і високих досягненнях загальнолюдськості.

Тому понад усе поцінував Книгу – найвищу загальнолюдську цінність, проповідуючи її значущість, бо хто пірнає в

морські глибини книг, той *“дивні перли виносить!”* (“Строфи”).

Книга – безцінна пожива для всіх, тому Франко писав Книги та був затребуваним для всіх – від дитини до мудрого філософа, майстерно володіючи Рідним Словом та ще 14-ма мовами народів світу.

Багато наших співвітчизників змогли переконалися у високому літературно-педагогічному, психологічному і мистецькому дарі І. Франка, коли два десятиріччя тому з ініціативи і на замовлення Центральної **“Просвіти” імені Тараса Шевченка (Павло Мовчан)** вийшло 26 серій (по 15 хв кожна, загальна тривалість 405 хвилин) мультсеріалу **“Лис Микита”** (за сюжетом поеми-казки Франка, написаної 1890 р.).

До його створення залучалися знамениті українські мистці – від Мирослава Скорика до Богдана Ступки, а також 70 аніматорів, які створили для цього фільму понад 450 тисяч малюнків. Цей твір, як і екранізовані **“Борислав сміється”**, **“Захар Беркут”**, **“Украдене щастя”**, фільми-серіали О. Бійми та інші стали культурним надбанням України, “реперними” знаками її ідентичності та націокультурності.

Сьогодні Його ідеї, ідеали, ціннісні життєві виміри продовжують служити для сили і зросту свого народу. І хоча йому не судилося стати формально “великим політиком”, оскільки тричі “програвав” вибори до парламенту, зате досяг значно більшого, вищого, найверховиннішого, бо постав величним і пророчим духовним Будителем Нації, творцем нового, соборного, свободоловнього Українця.

Його люблячи й шанували на всіх українських землях. Коли він після понад двадцятирічної перерви 1913 року повернувся до Чернівців, читаючи в Українському Народному Домі **“Мойсея”**, то розповідають, що студенти та прості люди **“Франка несли на руках”**. Це місто, в якому було багато близького і суголосного його душі. Тут у 1890–1891 роках навчався в тамтешньому Університеті, слухаючи лекції знаменитих професорів-українознавців **С. Смал-Стоцького та О. Калужнянського**, тут досліджував творчість **Ю. Федьковича**, називаючи Поета “Буковинським Кобзарем”, тут друкувалися Франкові літературні праці. У домашній бібліотеці він зберігав 17 дорожніх йому книг, надрукованих у Чернівцях.

Поет був такого штибу діячем і творцем, що за будь-яких обставин намагався єднати до купи українських людей, організації і партії, села і містечка, суголосні ідеї та ідеали, розділені чужинцями рідні землі.

Саме цю найвищу вартість національного духу Просвітник, Поет закладав у зміст життєтворчості, відродження народної освіти. Тому надзвичайно радий був газеті **“Буковина”**, що утверджувала традицію волі Тараса Шевченка – **“Борітєся!”**, ставши для українців речником національної соборності в період редагування її Федьковичем (1885–1888). Іван Франко в статті **“Реалісти чи кар’єристи?”** зазначатиме, що *“в останніх часах найбільше гомону на українськоруській землі робить чернівецька газета “Буковина”. Редагована живо і талановито”*.

Мабуть, і тодішнє латинське гасло Габсбургів **“Viribus unitis”** (“Спільними зусиллями”) середини ХІХ століття, “перекочувавши” 1908 року на міський прапор Чернівців, містять свої певні імперські сенси, Франковим світопочуванням сприймалося інакше, лише в українському вимірі, еднаючи мету, зусилля і волю уявленого народу.

Національний Будитель повсюди, з усіх роз’єднаних наших земель збирав воєдино Ідеали, Слова, Чини для сили й гарту українства.

Бог, єдиний Народ і вільна Україна – трив’язь, яку він своєю життєтворчістю утверджував у національній свідомості кожного суцього Українця. Очевидно, са-

ме тому Іван Франко з такою одержимістю і вірою підтримував народжену на цих підвалинах безсмертну українську коштовність – “Просвіту” імені Тараса Шевченка.

Писав, що “заснування Товариства “Просвіти” становило дуже важкий і рішучий крок у духовому розвою нашої (української) суспільності”, тому прагнув, щоб вона була якомога доступнішою для гімназистів, молоді та всіх простих людей, а не тільки для заможної інтелігенції. Широ зізнавався: *“Я рад був служити “Просвіті”, радувався тим, що належу до цього товариства, мов найбільшим скарбом...”*.

Він завжди обстоював ідеали національної освіти і просвіти, засуджуючи “педагогічних невігласів”, що сприяли денационалізації молоді, боровся за школу, яка б уможливила вирішення найголовнішого завдання – формування свідомості “чути себе Українцями”. Саме українцями, а не русинами закликав Франко називати свій приневолений народ, що кінце мусить стати єдиним задля здобуття волі й утвердження державної самості. Але задля цього слід позбавитися на загальнонаціональному рівні тієї вади, яку виокремив у *“Отвертому листі до галицької української молодіжі”* (1905 р.), *“що велика частина світлих Українців ігнорує свій український партикуляризм і дорожить фантомом „великої, неподільної Росії”*.

Тому й закладав для всіх наступних поколінь якісно іншу світоглядну парадигму, закликаючи *“навчитися чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими, а українцями без кордонів...”*

У цьому знаковому листі міститься до нині затребувана квінтесенція філософії націотворення, аксіологічний зміст національної освіти, непогамоване стремління до соборної єдності, духовної, культурної політичної цілості українства.

Очевидно, що на часі реалізація давно назрілого загальнонаціонального завдання – повне видання в Незалежній Україні унікальної наукової, духовної, філософської, педагогічної спадщини великого Каменяря. Нехай Франкова Харківська конференція спонукає державу і суспільство, навіть у такий страшний період війни, розпочати нарешті цей знаковий книгодрук Поета і духовного Навчителя, який, певен, сягатиме понад 100 томів. Бо згідно з Поетовим закликом “Пора”, належало таки розібратися, починаючи від Мінкультури і до “Української книги”, чому й досі поза форматом перебувають у безглуздії черзі пророчі для Нації *“Шевченкові Кобзарі та Франкові Каменярі”*. Не забуваймо також, що свого часу (1915–1916 рр.) світового рівня Вченого Івана Франка номінували (за активної підтримки шведського професора Г’ерне) на *Нобелівську премію*, за що односторонньо проголосували, проте його кончина завадила врученню...

Він був справжнім титаном праці, про що справедливо сказав свого часу Є. Маланюк: *“...кожен, почувши ім’я Франка, здійснює шапку незалежно від свого місця народження. Тут діє інстинкт величч”*.

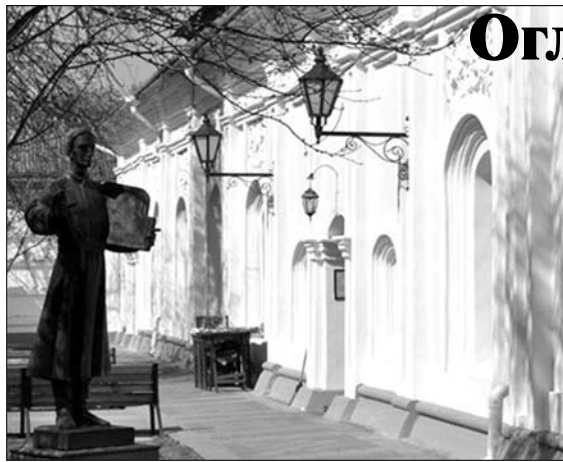
І коли на конференції в Харківському Сковородинівському Університеті прозвучав натхненний іспанський переклад *Ольги Ледо Галано*, і високою мелодикою й патетикою лінуло Франкове Слово, тоді особливим відчуттям постала сила його національного таланту, що природно вплітався у багатий і багатобарвний вінок загальнолюдськості, здійснюючись “до найвищих піднебесних висот”.

Бо саме там, на верховинах, міститься його найзаповітніша премія віри, правди, волі та сокровенної Ідеї.

Мабуть, це про Велета-Франка звучать праведні слова в *“Мойсеї”*:

*Все, що мав у житті, він віддав
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї.
Задля України!*

Георгій ФІЛПЧУК

За роки повномасштабної війни росія почала сприймати фактично все населення України як нелояльне, тому в разі окупації нових територій йтиметься не лише про встановлення російської влади, а й про витіснення українців та заселення цих земель росіянами. Про це в етері “Еспресо” розповів журналіст **Віталій Портников**.

Під заголовком “Мільйон бездомних!” газета “Сільські вісті” (№33, 13.08.2026) пише, що за даними масштабного дослідження, проведеного в квітні Міжнародною благодійною організацією “Деполь Україна”, кількість бездомних в Україні становить близько мільйона осіб. При цьому майже 40% із них – це внутрішньо переміщені особи, які втратили власне житло через війну.

“Про вибухи на складах біля Києва. Новий глава уряду заявив, що ситуація з Вишневим ніби нічого і нікого нічому не навчила. А кого мала навчити? Хто зараз у владі? Хто повинен вирішувати такі питання і дбати про безпеку людей? Поки у владі мародери, які ще й некомпетентні, бо невігласи і вміють тільки красти гроші у держави, у такій державі все буде погано. Ця влада вміє тільки красти гроші і брехати і мріє залишатися назавжди, щоб продовжувати брехати і красти гроші”, – написав на своїй сторінці у Фейсбуці політтехнолог **Віталій Бала**.

“Виникає серйозне питання. Київ та інші обласні центри потерпають від атак балістикою і реактивними дронами. Очевидно, ми виявилися не готові до такого повороту. Очевидно, хтось у керівництві України прохлопав підготовку росією програми реактивних дронів. Часом не тому, що хтось всерйоз думав, що війна завершиться у листопаді, і тому не бачив потреби вкладатися в захист проти балістики і реактивних дронів? І не тому часом, що хтось економить гроші... на вибори, наприклад?” – запитує на своїй сторінці у Фейсбуці **Дмитро “Калинчук” Вовнянко**.

“Мені цікаво, а чим же протистояти-мемо цій навалі реактивних БПЛА і балістики? Інформація у відкритому доступі, що американська розвідспільнота майже рік тому попереджала про виготовлення руснявими реактивних БПЛА. А ми що? А нічого. Мабуть, за звичкою дериванили бюджет і готувались до шашликів. Шашлики під реактивними БПЛА – романтика... А потім цей день настав. І навала реактивного залізниччя, ще й “Бандеролі” на додачу, полетіла на Україну. І оті перехоплювачі дронів, на які пішли мільйони, вже нікому не потрібні. Бо реактивні – це зовсім інша історія. А їх клепають і клепають фірми, наближені до влади. Бо ж відкати вже освоєні! Президент вкотре висутпає із черговою побрехенькою – наказує запустити 1000 дронів в день на росію. Ви вірите? Я ні на йоту. Скільки тих пустопорожніх наказів і обіцянок він давав – від фламінго на Москву і... Мабуть, заведу собі щоденник обіцянок Зеленського – коли, де і що обіцяв. І як виконав. Може згодиться, для історії... Загалом це дуже

Огляд медіа та соціальних мереж

важко і гідко не вірити керманичу держави. Та ще й в умовах війни. Але ж оця локшина на нашій вулиці просто космічних масштабів”, – написала на своїй сторінці у Фейсбуці журналістка **Оксана Гуцул**.

У Слов’янську на Донеччині внаслідок російського авіаудару 26 серпня була зруйнована історична будівля “Друкарського двору” на вулиці Університетській. Про це повідомив начальник Слов’янської міської військової адміністрації **Вадим Лях** на своїй Фейсбук-сторінці.

За його словами, удар стався приблизно о 4:20. Ворог, імовірно, застосував керовані авіабомби (КАБи).

Зима 2026–2027 років може бути складною для України, однак її головна відмінність, на думку журналіста **Віталія Портникова**, від попередніх воєнних зим полягає в тому, що тепер Україна здатна завдавати ударів по об’єктах на території росії. Про це журналіст сказав в етері “Еспресо”. За словами пана Віталія, українці вже переживали надзвичайно складні зими з масштабними блекаутами, тому нинішню ситуацію не варто автоматично називати найважчою.

Україна цього сезону може не вивезти продукцію на суму близько 10 млрд доларів, і це лише початок ланцюга економічних проблем в агросекторі. Без цієї виручки фермери не матимуть обігових коштів для закупівлі насіння, добрив, засобів захисту рослин та техніки, що підвищує ризик істотного скорочення посівних площ наступного року. Про це розповідає медіа **AgroWeek**.

Микита Потураєв, голова комітету Верховної Ради з питань гуманітарної та інформаційної політики, висловив занепокоєння щодо підозр, які були висунуті найближчому оточенню президента Володимира Зеленського. За його словами, такі підозри підривають суспільну довіру та легітимність президента. Потураєв зробив цю заяву в ефірі програми “Рандеву” з Яніною Соколовою на 5 каналі.

За наведеними Радою Церков даними Міністерства внутрішніх справ, станом на серпень 2026 року в Україні офіційно налічується понад 114 тисяч цивільних і військових, які вважаються зниклими безвісти. Звернення під назвою “Пам’ятати, вірити й молитися, діяти” оприлюднили до Міжнародного дня безвісти зниклих, який відзначають 30 серпня.

Генеральний директор директорату з питань правової політики Офісу Президента України Віктор Дубовик, якому оголосили підозру в участі в організованому злочинному угрупованні, задекларував дачі в Хотянівці, Mercedes дружини і майже 1,4 млн грн зарплати. Про це редакція 368.media дізналася з його декларації про статки.

Україна та Польща відкрили на горі Піп Іван Чорногірський в українських Карпатах новий Міжнародний центр колективного користування науковим обладнанням. Про це повідомив міністр освіти і науки **Андрій Бутенко**, пише “Європейська правда”. Пан Бутенко зазначив, що спільно з польським колегою Марчином Куласеком вони підписали на вершині декларацію про співпрацю, що передбачає розвиток Карпат як відкритого простору для науки й освіти.

Шевченкознавця, доктора філологічних наук **Олександра Бороня** обрали директором Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України. Про це пові-

домило видавництво “Основи”, з яким науковець співпрацював над виданнями творів і матеріалів про Тараса Шевченка. До обрання директором Бороня є 2022 року був заступником директора Інституту з наукової роботи, а з 2015 року очолював відділ шевченкознавства. У 2025 році його обрали членом-кореспондентом Національної академії наук України. На сайті НАН України станом на 28 серпня Бороня ще вказаний як заступник директора, а директором – академік Микола Жулинський. Він очолював Інститут літератури з 1991 року.

Очільниця Союзу Українок Америки **Наталія Павленко** завітала до Свято-Успенського кафедрального собору у Володимирі в межах візиту делегації українського жіночого руху. Під час зустрічі з керуючим Володимирською єпархією ПЦУ архієпископом Матфеєм вона отримала високу єпархіальну відзнаку за багаторічну підтримку України та збереження національної ідентичності за кордоном. Про це повідомляє медіа “Район.Володимир”.

Нещодавно в Меморіальному музеї Г. С. Сковороди відбувся науково-просвітницький захід, присвячений 470-й річниці від початку та 465-й річниці від завершення написання Пересопницького Євангелія. Науковці, краєзнавці та представники громади зібралися, щоб обговорити історію рукопису, його мовні й мистецькі особливості, а також нерозривний зв’язок цієї пам’ятки з Переяславом, інформує медіа **Proslav**.

У Гарнізонному храмі святих апостолів Петра і Павла у Львові відкрили виставку “Ікони на ящиках з-під набоїв”. Роботи створені на дерев’яних ящиках, які привезли із зони бойових дій. Про це пише видання “Твоє місто”. Проект започаткували художники **Соня Аглантова** та **Олександр Клименко** у 2014 році. Згодом до роботи долучився їхній син Герман. За понад десять років виставка побувала у 27 країнах, 142 містах та на 277 локаціях. Замість військового призначення ящики стали основою для ікон, які символізують віру, надію та життя.

У Нагуєвичах на Львівщині відкрили тактильну бронзову мініскульптуру батьківської садиби Івана Франка. Подію приурочили до 170-річчя від дня народження письменника. Про це повідомила Львівська обласна військова адміністрація. Мініскульптуру встановили на території Державного історико-культурного заповідника “Нагуєвичі”. Вона відтворює батьківське обійстя Франка з найдрібнішими деталями. Автор скульптури – Василь Одрехівський. Особливістю роботи є її доступність для людей із порушеннями зору. На макеті розмістили підписи шрифтом Брайля, завдяки чому відвідувачі можуть досліджувати садибу на дотик. Поруч також встановили QR-код з аудіодискрипцією – звуковим описом об’єкта.

В Одесі з території Селекційно-генетичного інституту прибрали погруддя радянського біолога Івана Мічуріна. Представники установи зауважили в коментарі “Суспільного”, що пам’ятник повністю демонтували і прибрали з території. Роботи провели відповідно до закону про заборону пропаганди російської імперської політики та деколонізацію топонімів, а також розпорядження голови Одеської обласної військової адміністрації від 26 липня 2024 року. “В Одесі нарешті демонтовано погруддя Мічуріну. Пушкін, Бабель, Воронцов будуть на черзі”, – йдеться в дописі на UA.NEWS.

Підготував **Ігор ЗОЦ**

Українська культура – духовна зброя Незалежності

Леся КОРОЛИК-БОЙКО,
Амбасадорка української культури і мистецтва, Посол української пісні у світі, голова Культурно-просвітницької асоціації “Mist-II Ponte” та Міжнародної організації “Поступ жінок-мироносиць у діаспорі”

Нещодавно ми відзначали 35 років відновлення Незалежності України. За цією датою – покоління українців, які виборювали право називати себе українцями, а за цими десятиліттями – складна й водночас велична історія, перемоги та випробування, відродження українського слова, пісні, мистецтва і освіти, повернення до власної історичної пам’яті. Сьогодні до всього цього додалася ще одна реальність – боротьба за свободу і право бути собою, за нашу мову, культуру та майбутнє. Російський ворог прагне знищити не лише українські міста та інфраструктуру, а й стерти нашу ідентичність, культуру, історичну пам’ять – усе те, що робить нас українцями.

Тому українська культура сьогодні – не лише мистецтво, а й наш духовний фронт, наша зброя і наш голос у світі. Саме про силу української культури, освіти і мистецтва говорили під час Міжнародної науково-практичної конференції “Українська культура як духовна зброя незалежності: мистецтво, освіта та міжнародний культурний діалог”, яка відбулася 27 серпня в Києві, у Публічній бібліотеці імені Лесі Українки, у змішаному форматі – онлайн та офлайн.

Конференція відбувалася в рамках II Міжнародного фестивалю-конкурсу “Мистецькі промені України” і була присвячена 35-річчю Незалежності України.

Організаторами події стали Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (відділ змісту і технологій педагогічної освіти), Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (кафедра вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінського), Публічна бібліотека імені Лесі Українки, м. Київ (директорка Ольга Романюк), Культурно-просвітницька асоціація “Mist-II Ponte” та Міжнародна організація “Поступ жінок-мироносиць у діаспорі” (голова Леся Королік-Бойко).

Захід відбувся за підтримки Міністерства освіти і науки України, Національної академії педагогічних наук України, Музею видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького (директор Ольга Гураль), Міжнародного фонду імені Івана Франка (директор Ігор Курус), Міжнародного благодійного культурно-наукового родинного фонду імені Миколи Лисенка (директор Микола Лисенко), Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка (голова Павло Мовчан), Київського міського об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка (голова Кирило Стеценко), Івано-Франківського міського об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка (голова Марія Гуцол), Ки-

ївської організації Товариства “Знання” України (голова Василь Неволов), ГО “Федерація жінок за мир у всьому світі” (голова Тетяна Коцеба), ГО “ВО “Поступ жінок-мироносиць” (голова Зоя Ружин), Детройтського відділу Українського Музичного Інституту Америки (директор Ірина Свитка).

Модерували конференцію Наталія Філіпчук – докторка педагогічних наук, старша наукова співробітниця, провідна співробітниця відділу змісту і технологій педагогічної освіти, член кафедри ЮНЕСКО “Неперервна професійна освіта XXI століття” Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, член Громадської ради при МОН України, Анетта Омельченко – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінського Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського і Леся Королік-Бойко – співорганізаторка і голова журі Міжнародного фестивалю-конкурсу “Мистецькі промені України”.

Захід розпочали з Державного Гімну України та хвилини мовчання, вшанувавши пам’ять Героїв, які віддали життя за волю і свободу України.

З вітальними словами до учасників конференції звернувся Ольга Романюк, Кирило Стеценко, Павло Мовчан, Зоя Ружин, Микола Лисенко, в. о. голови ГО “Федерація жінок за мир у всьому світі” Олена Синюк та Ірина Свитка.

Конференція об’єднала 70 учасників з України та 6 країн світу – державотворців Незалежної України, просвітян, науковців, педагогів, викладачів та аспірантів закладів вищої освіти, митців, культурних і громадських діячів – людей, для яких Україна, культура, освіта, мистецтво, наука і громадянська відповідальність стали справою життя.

Серед почесних гостей конференції були Георгій Філіпчук – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, перший заступник ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка та Павло Мовчан – голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, Почесний доктор НАПН України, літературознавець, поет.

Ці мужі багато років стоять на сторожі української державності, українського слова, освіти, культури та національної пам’яті. Їхня багаторічна праця особливо важлива сьогодні, коли збереження української ідентичності стало питанням національного виживання.

Від Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України у конференції взяли участь професорки, дійсні члени (академіки) НАПН України, заслужені діячі науки і техніки України Нелля Ничкало і Лариса Лук’янова; професорка, завідувачка відділу змісту і технологій педагогічної освіти, член-кореспондент НАПН України Мирослава Вовк; старші наукові співробітниця Світлана Соломаха і Юлія Грищенко; наукова співробітни-

ця цього ж відділу Марина Голоченко.

Від Карпатського національного університету імені Василя Стефаника у конференції взяли участь представники чотирьох кафедр. Кафедру методики музичного виховання та диригування представляли професорка Ганна Карась, доцентки Ольга Молодій та Ольга Черсак-Гриньків; кафедру музичної україністики та народно-інструментального мистецтва – професорка Віолетта Дутчак і доцентка Наталія Федорняк; кафедру початкової освіти та освітніх інновацій – професорка Інна Червінська; кафедру управління соціокультурною діяльністю, шоу-бізнесу та івентменеджменту – професорка Олександра Качмар.

Від Університету Короля Данила у конференції взяли участь представники кафедри естрадно-вокального мистецтва – доцентка, завідувачка кафедри Наталія Толошняк і доцент Ігор Дем’янець.

Від Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського взяли участь представники факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій. Кафедру вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичної освіти імені Віталія Газінського представляли – професорка Ірина Швець, доцентка, завідувачка кафедри Людмила Василевська–Скупа, доцентки Руфіна Добровольська, Наталія Кравцова, Анна Білозерська, Тетяна Белінська, Ірина Сідорова, Людмила Онофрійчук, старша викладачка Лідія Остапчук, викладачки Світлана Басовська і Марія Шпортій; кафедру образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності представляла доцентка Тетяна Голінська; кафедру музичного та перформативного мистецтва – доцентка, завідувачка кафедри Олена Верещагіна–Білявська. Концертмейстерки факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Діана Стрибова і Ілона Науменко також взяли участь у роботі конференції.

Від Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича у конференції взяли участь представники кафедри декоративно-прикладного та образотворчого мистецтв – професорка Наталія Руснак, завідувачка кафедри Мирослава Жаворонкова і доцентка Наталія Гатеж. Також до роботи конференції долучилися аспірант Василь Богданюк, магістри Ірина Ткаченко, Василь Кольберт і Олександр Вакарюк.

Від Київського національного університету технологій та дизайну у конференції взяли участь представники кафедри сценічного мистецтва і культури – доцентка, завідувачка кафедри Руслана Множинська, доцентка Віра Бурназова і старший викладач Денис Кочержук.

До роботи конференції також долучилася доцентка кафедри мовознавства, проректорка, заступниця ректора з виховної роботи Івано-Франківського національного медичного університету Марія Гуцол; професорка кафедри фортепіано Національ-

ної музичної академії Ольга Лисенко; професорка Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв Світлана Садовенко; доцентка Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка-Карого Лариса Нєдін; професорка кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Лариса Корж-Усенко; професорка КЗ “Харківська гуманітарно-педагогічна академія” ХОР Валентина Олянич; старша та провідна наукова співробітниця Інституту проблем виховання НАПН України Вікторія Рагозіна; викладачка, дослідниця, ініціаторка та кураторка мистецького проекту “Київський розпис – розписи Київщини” Світлана Сігіда, експертка змісту Офісу впровадження НУШ Оксана Івасюк; заступниця голови Київського міського об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, докторка філософії, поетеса Ольга Ходацька; голова Калуського міськрайонного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка Леся Кирилович; директорка Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Франка Людмила Бабій.

Молоде покоління учасників представляли: бакалаври Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського Олексій Пугач і Яна Рихлінська та учень ліцею №13 Святошинського району міста Києва Ілля Мицай.

Від Музею видатних діячів української культури у конференції взяли участь – заступниця директора з наукової роботи Інна Галак та завідувачка науково-дослідного відділу “Музей “Іван Франко і Київ” Люцина Ольховська.

Важливою складовою конференції стала її міжнародна участь. До роботи долучилися представниці українських громад та культурних осередків: з Іспанії – віцепрезидентка асоціації “Об’єднуємо серця” (м. Мадрид), учасниця Творчого об’єднання “Наше Слово”, поетеса та перекладачка Ольга Ледо, голова асоціації Творче об’єднання “Наше слово” в м. Мадрид Галина Коризма; з Угорщини – голова Самоврядування українців 15-го району міста Будапешт, членкиня Товариства української культури в Угорщині Вікторія Рудник; з Естонії – го-

лова правління “Союз українок Естонії” Віра Шаннікова-Похольчак; з Греції – засновниця і керівниця музичної студії “Мелодія” при Українській суботній школі “Берегиня” та асоціації “Українсько-Грецька Думка” (м. Афіни) Олена Кріпак.

Широке представництво учасників конференції визначило і багатогранність тематики конференції. Говорили про українську культуру, мистецтво й освіту за роки Незалежності та в умовах сучасної війни, про національну педагогіку і роль культурного компонента у підготовці майбутніх учителів, культуротворчу функцію музеїв, медіакомпетентність педагогів та вплив соціальних мереж на молодь.

Особливе місце посіли питання народної пісні та хорового мистецтва, стрілецько-повстанських пісень, які сьогодні знову набувають особливої актуальності, бандурного і ансамблевого мистецтва, українських хороших традицій в Україні та за кордоном. Говорили про київський розпис, український орнамент, національну символіку, поетичний переклад як інструмент культурної дипломатії, а також про жіночі організації, які стають важливими осередками підтримки України та міжнародного культурного діалогу.

Йшлося також про цифрові технології, ігрові методики та штучний інтелект у музичній освіті і вокальній підготовці, зверталися до творчої спадщини Миколи Лисенка, Олени Пчілки, Лесі Українки, Ольги Хоружинської-Франко.

У центрі всіх цих розмов залишалося головне питання – відповідальність за те, якою буде Україна завтра.

Особливої атмосфери конференції додали картини-ікони Олександра Охупкіна, які презентувала Зоя Ружин. У творчості митця дивовижно поєдналися класичний іконописний канон і традиційна українська народна картина. Сакральні образи, вбрані у барвисті українські вишиванки та обрамлені рушниками, ніби випромінюють ту внутрішню силу, яка століттями допомагала українцям вистояти.

Щира вдячність пані Наталії Філіпчук та пані Анетті Омельченко за високий професіоналізм, ґрунтовну підготовку, упорядкування програми та підготовку збірника матеріалів конференції. Особлива подяка пані Ользі Романюк та колективу Публічної бібліотеки імені Лесі Українки за гостинність, організаційну підтримку, створення належних умов для проведення конференції та особливу атмосферу, у якій відбувся цей важливий культурно-освітній діалог.

Велика вдячність усім учасникам конференції за активну участь, змістовні доповіді, відкритість до діалогу, професійні думки та небайдужість до майбутнього української культури.

Саме завдяки спільним зусиллям, взаємній підтримці та готовності працювати задля України такі зустрічі стають не лише науковими подіями, а й місцем єднання, де народжуються нові ідеї, партнерства та спільні проекти.

Єднаймося заради України, де б ми не були!

Слава Україні! Героям слава!

“Просвіти” Київщини в добу Гетьманату: між утисками та державною допомогою

У добу гетьманату Павла Скоропадського (1918 рік) просвітянські осередки, відроджені Центральною Радою, нерідко зазнавали утисків і переслідувань на місцях.

Євген БУКЕТ

Так, у Київській губернії розголосу набули наступні справи. Голова Сквирського товариства “Просвіта”, член ради Сквирської повітової спілки “Просвіт”, народний учитель Михайло Петрович Росінський “22 квітня 1918 року був заарештований німецькими властями у Сквирі і перевезений до Києва. Два місяці в неволі”. А в серпні були заарештовані члени Ради “Просвіти” — Михайло Хмара, Михайло Лисий і Василь Кукла. Скарги про це писали новий Голова Сквирського товариства “Просвіта” О. Луцький (від квітня 1918 року), член Ради О. Савченко, писар Н. Декаленко. А делегатами на 2-й з’їзд товариств “Просвіта”, щоб вирішити ці надважливі питання, були обрані Нестір Іванович Карпов та Анна Григорівна Декаленко.

У м. Чорнобилі в другій половині квітня 1918 року помешкання “Просвіти” було зайнято німцями і культурно-освітня робота припинилася. Чорнобильська “Просвіта” була заснована 20 червня 1917 року на загальному зібранні українців м. Чорнобиля заходами депутата Центральної Ради Д. Короленка. Членів записалося 45. Всіх зібрань у 1917 році було 12: 4 загальних — 17.06, 10.07, 25.08 та 8.09. У 1918 році — теж 12, двоє загальних: 7.01 та 14.03. Було помешкання, де діяла бібліотека-читальня, аматорський гурток (влаштовано кілька вистав), курси. Голова — Фейгаль. Делегатом

на 2-й з’їзд “Просвіт” обраний Никифор Іванович Глушак, який і розповів присутнім сумну історію Чорнобильської “Просвіти”.

27 травня 1918 року в м. Іванкові місцеву “Просвіту” закрито німцями, помешкання зайнято, книжки винесені в приміщення школи. Ця “Просвіта” була створена в Іванкові тільки 25 квітня 1918 року, проіснувала місяць...

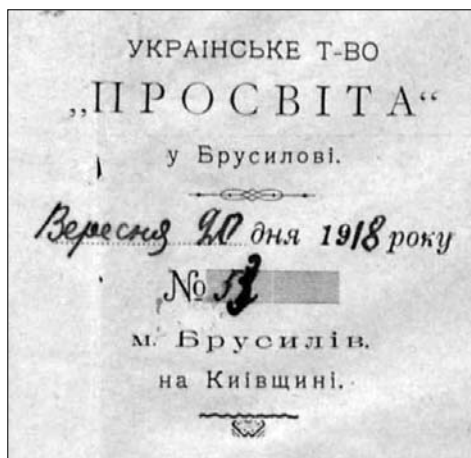
28 травня 1918 року в м. Хабному Радомисльського повіту міліція і німці розігнали товариство “Просвіта” і відібрали помешкання. “Такі книжки, як “Історія України”, “Кобзарі”, байки визнані політичними і конфісковані. Міліція не визнає української мови”, — скаржилися Голова “Просвіти” Сергій Мухойд і члени Ради — Родіон

Охріменко, Мойсей Царенко, Олександр Гирманчук.

У с. Гусаковому було заборонено міліцією влаштовувати вистави культурно-просвітньому гурткові “Цвіт”.

Заборонено проводити лекції і курси для дорослих, арештовано членів “Робітничого клубу” на Лук’янівці в Києві.

У с. Тернівці Черкаського повіту місцева влада перешкоджала вести культурно-просвітню працю. Голова “Просвіти” — Хома Яринич (серпень 1918). Черкась-

кий повітовий староста заборонив скликати повітовий з’їзд просвітян для обрання представників на 2-й Всеукраїнський з’їзд товариств “Просвіта”.

Залагодити ці конфлікти намагався Департамент позашкільної освіти Міністерства народної освіти та мистецтва, який очолювала просвітня Софія Русова. Але нерідко у відповідь на запити Департаменту місцева влада намагалася довести бездіяльність і непотрібність “Просвіт”.

Так, повітова влада Звенигородщини надіслала Департаментові Список сільських “Просвіт” Звенигородського повіту, станом на жовтень 1918 року. На їхню думку, “Просвітами”, діяльність яких “більш-менш розвинена” були: Гуляйська, Гусаківська, Кирилівська, Княжанська, Кобринська, Козачанська, Лисянська, Озирянська, Петричанська, Росохватська, Чемериська, Пединівська, Новоселицька, Моринська, Гуляйпольська, Шполянська.

А от “Просвіт”, “діяльність яких ні в чому не проявляється”, було значно більше: Босівська, Будищанська, Вікнинська, Вільховецька, Виноградська, Вільшанська, Водяницька, Воронівська, Дубровська, Журавська, Заліщанська, Зеленодубравська, Іскринська, Колодиська, Кобилакська, Кучківська, Лозоватська, Мизинівська, Моргунівська, Неморожська, Павлівська, Попівська, Рижанівська, Сігнаєвська (голова — П. Марченко, грудень 1918 р.), Старо-Будянська, Стецівська, Терешківська, Топилянська, Хижинська, Хлипнівська, Чемериська, Чижівська, Юрківська, Яблунівська.

Станом на жовтень 1918 р., за підрахунками Департаменту позашкільної освіти в Українській державі нараховувалося понад 950 “Просвіт”. На Київщині їх кількість була незначною і впродовж 1918 року, як правило, не змінювалася.

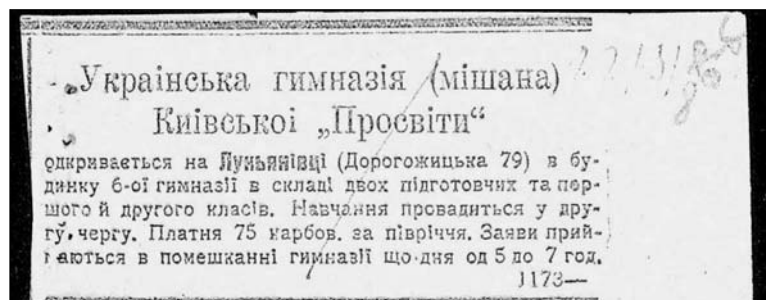
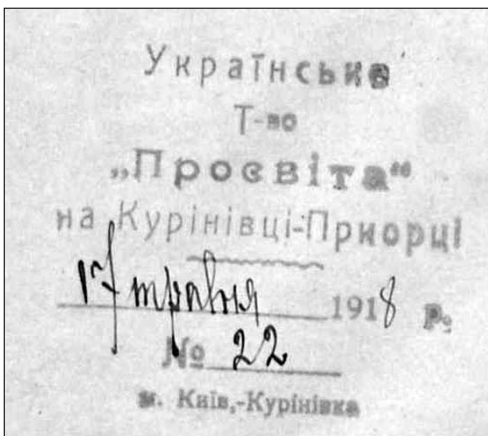
Так, згідно зі звітами повітових чиновників, станом на липень 1918 року в Київському повіті “Просвіти” існували: в Димері, Будаївці, Глевасі, Гостомелі, Григоровці, Гусаївці, Гребенях, Забуянні, Звонковій, Ірпені, Козаровичах, Копачівці, Новій Греблі, Ржищеві, Кагарлицькій Слободі, Старих Безрадицях, Трипільці, Шпитках, Білогородці, Кагарлиці. До жовтня їхня кількість (20 товариств) не змінилася.

Водночас повідомлялося, що демократичні земства йдуть “Просвітам” на зустріч і дають допомогу. Так, Ржищівська, Київська і Шулявська (філія Київської) “Просвіти” відчинили українські гімназії. Київське товариство “Просвіта” має 500 членів, бібліотеку на 5-6 тисяч томів, видає книжки і веде зносини з іншими “Просвітами” України.

У Києві 15 березня 1918 року була заснована філія товариства “Просвіта” на Куренівці-Приорці. Вона влаштувала курси, лекції, бібліотеку. Прохала 2000 крб допомоги. Головою філії був С. Петренко (травень 1918), згодом — Н. Неселовська (липень 1918).

У Таращанському повіті діяло 10 товариств “Просвіта” (Тараща, П’ятигори, Ненадиша, Високе, Дубрівка, Нестерівка, Тайниця, Федюківка, Жидівська Гребля, Житники). За голову Ради Таращанського українського товариства “Просвіта” був Ф. Кошовий. Делегатом на 2-й з’їзд обраний Євтух Овсієвич Шпілер.

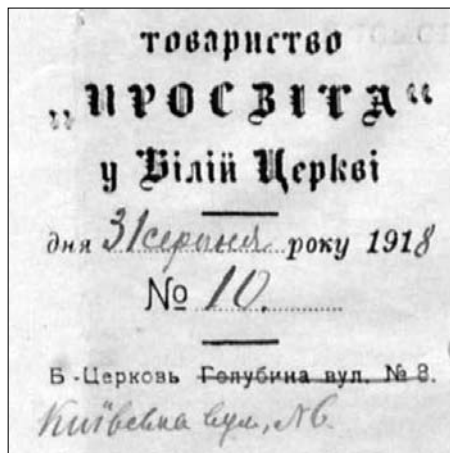
У Черкаському повіті було 27 товариств і діяла Спілка “Просвіт”. Через заборону скликати повітовий з’їзд, делегатами на Всеукраїнське зібрання просвітян були призначені Василь Різник від Деренківської “Просвіти” та Іван Матушевський від Леськівської.

У відповідь на листи Департаменту позашкільної освіти про утиски “Просвіт” у Чорнобилі, Іванкові та Хабному, місцева влада Радомисльського повіту почала сприяти в організації нових “Просвіт”.

Так, за її сприяння вже до червня 1918 року “Просвіти” відкрились у Рогітчах, Чоповичах, Ставках і Водотях Радомисльського повіту. А в Забілоччі товариство “Просвіта” було засноване ще 15 жовтня 1917 року. Головою Ради був Пилип Загребельний, діловодом — Гончаренко (січень 1919 р.).

У нещодавно виданій книзі “Київська “Просвіта”. Нариси з історії” був описаний ще один гучний конфлікт того часу — між Білоцерківською “Просвітою” на чолі з Модестом Левицьким та міською міліцією Білої Церкви в червні 1918 року. За місяць, коли конфлікт було вичерпано, Білоцерківська “Просвіта” прохала Департамент позашкільної освіти виділити на гімназію, влаштовану товариством “Просвіта”, 3000 крб.

Взагалі клопотання про фінансову допомогу в той час були дуже поширеним явищем, оскільки головними джерелами фінансування “Просвіт” були членські внески і кошти, зароблені під час заходів, яких в умовах заборон явно не вистачало.

Так, “Просвіта” Цісарської Слободи Черкаського повіту прохала допомоги ще у Генерального Секретаріату: зробила 9 вистав, вела читанки, лекції. Їй послано 50 крб. Делегатом на 2-й з’їзд обраний Іван Гребіник.

У травні 1918 року в Богуславі Канівського повіту товариство “Просвіта” відкрило музей, що мав три відділи:

1) Ремесел, де представлено роботи цехів — гончарного, шевського, роботи по дереву, ложки, вила, граблі, гребінці, веретена зі всіма інструментами, а також знахідки старовини, які нале-

жать до цього: викопані горщик, урна, камінні та металеві інструменти.

2) Малярства та іконопису, також із знахідками старовини.

3) Воєнний відділ: зброя, розпорядження влади щодо війська та війни, всілякі документи.

4) Бібліотека: старі книги, рукописи та ін.

Товариство зверталося з проханням підтримати цей музей. Лист підписав Голова — лікар Венгелевич.

Брусилівське товариство на Київщині, яке вело дуже активну працю, прохало допомоги ще в квітні 1918 року. Лист підписали: Голова — І. О. Мислінський, Товариш голови — П. Кушніренко, члени Ради — В. Ф. Черовський, Г. С. Червонюк, П. М. Станішевський, М. Є. Станішевська, І. І. Назаренко.

Золотоношське товариство прохало грошей 500 крб, бо “широко веде “Просвіти””.

“Рогівське товариство “Просвіта” Уманського повіту дуже бідує. Не має ані помешкання, ані бібліотеки”, — писав його Голова Л. Кепкамер.

Також за допомогою зверталися:

— Перша культурно-просвітня громада Канівського повіту (член-заснователь — Марко Григорович Третет);

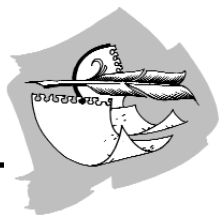
— Канівське повітове товариство “Просвіта”, яке повідомляло, що Канівське товариство “Просвіта” заклалося 19 квітня 1917 року. Фундаторами були мешканці, що працюють у різних інституціях. Лист підписали член Ради — Одарка Семенівна Лісова та голова Ради — І. Серебрий;

— Васильківське товариство “Просвіта”, Рада якого 24 листопада 1917 року прийняла під своє керування Васильківський народний будинок, де знаходилися російська бібліотека, українська бібліотека, народна чайна, народний театр. Рада заложила там ще й українську книгарню. Головами товариства були: Михайло Неклявз (січень 1918), О.О. Хмара (травень 1918);

— Фастівське товариство “Просвіта”. Делегат на 2-й з’їзд — Крушинський;

— Уманська “Просвіта”. Голова Ради — В. Шмигель (січень 1919).

З документів, які зберігаються в Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, не зрозуміло, чи всі клопотання “Просвіт” були задоволені. Тим не менше, в них міститься дуже цінна, подекуди унікальна інформація з історії цих просвітнянських організацій.

Євген ПАШКОВСЬКИЙ

Закінчення.

Початок у ч. 33—34 за 2026 р.

Влада, яка не розуміє цих закономірностей, або є свідомим дикунізатором і ліквідатором народу, або сліпим невіглахом, схильним вважати, що з культурою в нас все гаразд. З вірою, релігіями все гаразд. Якщо так, відмініть те, про що кричить інтернет. Та крик викрадених і забитих не повертає. Їх мала вберегти культура, страх Бога, *не вбий*¹⁷, якби вони були в народі. Де культ насильства, не дивуйтесь, що воно прийшло до вас. Краще сам умри, але не зроби зла невинній людині. Слабшій людині, немічній людині, старій людині. Краще сам умри, але не зневажай старшого і людину духовного сану, батьків по крові і духовних батьків. Виконуй четверту Заповідь, *шануй батька-матір, щоб тобі добре було на землі*¹⁸. Хто не шанує батька-матір, не помагає їм і старшим, хвороби й страждання того ждуть на землі¹⁹.

Умри, а не зневажай священника і суддю Богозакона, що викриває тебе. Бо Сказано: *проклят і гідний смерті той, хто поносить священника*²⁰. Якщо суспільство дозволяє, виховає Бог. Уже на тому світі. Краще сам віддай, а не ошукай безхитрого і довірливого. Краще сам умри, але не обдури біднішого тебе. Умри, а не візьми державного. Краще сам умри, але не допустися цих смертельних гріхів. Бо кожному тлю вони у вічності стопроцентно найдуть. Там ніхто не питатиме, хто ти? Там просякануть, що ти порушив, а чого дотримався із Божих Законів.

Не родився той, хто викрутився там від порушення священних Заповідей. Таке має бути встановлено правило з дитсадка і далі. Праведного від неправедного там відділяють по наявності Енергії і відповідності Заповідям. Це і є відділенням козлів від дійних²¹: тих, хто не приносили користі, не робили добра, від тих, хто робили хоча б природне Добро. Молоко відповідає природньому Добру і початковій Енергії. Одною вірою, віроприналежністю, конфесією там ніхто не спасається. Звіт про життя по Заповідях і Енергії. Дітям атеїзму це все ніщо, але я довожу до відома. Щоб не було пізно.

Краще сам віддай життя, а не позбав його. У нас в селі, через городи від мене, забили арматурою і зарізали лежачого в постелі. Раніше вони й скалічили його, і зробили прикутом до ліжка. Горілка привела друзів на вечерю. Це робиться не на війні, буденність тепер. Жодної серйозної кари за таке не передбачено. Не май байдужості — і Бог змилює тебе від алкоголізму. Байдужість — причина його. У нас від алкоголізму і злочинів на його ґрунті передчасно гинуть мільйони. Хтось бореться з цим? Умри, а не зроби навмисної шкоди Ближньому. Країні-ближньому, Церкві-ближньому, природі-ближньому, людині, що поряд тебе. Змалку свідомість має триматися на знанні, що ми всі — клітини в одному тілі. Народ із такою свідомістю не вбиватиме ближнього з будь-якої причини чи в п'яному безпам'ятті. В ньому зникне агресія, ненависть, мстивість, культ насильства, крутизна, все те,

Загар Бога

що привив безкінечний мордобій і екран.

Не корч із себе великого, бо єдин Бог велик. Кожна велич веде до смерті²². Вона той Вавилон, який Бог вічно руйнує. Точніше, руйнує себе той, хто заражений величчю. Від людини до країни одна історія. Велич, що задерлась проти Бога, самозгубна²³. Приклад Іуди, що задер п'яту на Бога, навіки приклад²⁴. У Бога великий той, хто душу покладає за ближнього, а не одбирає її. Коли в силу здикунення, відсутності Божого страху клітина пожирає клітину, клітина душить за горло клітину, клітина об'їдає клітину і знає тільки собі, тут Бог безсилий допомогти. Воля горілиці, воля дикості, воля Злу — так зникає те, що Бог віками плекав.

До народу в стані смертельних гріхів притягується Смерть. Це, як Отчеша, повинна знати його духовна й світська еліта, відповідальні за народ. Не про політику язичити, не про себе, безцінних, дбати — думати про народ. Як вивести його з неволі Зла. Зі смертегрівів, що несуть йому смерть. Неважливо, в якій формі смерть, важливо, що це — обернена сторона вседозволу. Легше всього дозволити все, наслідком буде одне і те ж: реакція Бога. Бог не розсилає смс, не виступає по телевізору, не живе в тому, що є престолом сатани, — в Одкровенні під престолом сатани — *знаю, ти живеш там, де престол сатани*²⁵ — розуміється влада телевізора, — Бог не використовує дрібних, паскудних засобів, щоб достукатись до людей. Він стукає в голови, дахи, безсоння, вшуглені, застрашені ночі, стукає в замкнені оселі, в нічні, посипані дотліваючим жаром, континенти, в жерла вулканів і заглибини морів, в термометри і сейсмічні станції, у висохлі річки, в океани біженців, в потоки й докосмічні урагани, в дніща літаків, куди завантажують зброю, в непевність і страх завтрашнього дня. Стукає, як злодій ночі, що прийшов по своє. На те і Бог, щоб не питати злову в дуже малих і дуже зарозумілих часток Творіння.

Суд Бога стукає не до одного, всіх. У вас же Бог на останньому місці, ось Він і нагадає, повільно, хто Він є. Стукає до малих і старших, але однаково нечужих, вони повинні самі, в сльозах, шукати Його, а не Він їх. Вони мають Біблію, Закони Бога, мають пізнавати їх Смисл і жити по них. Хоча б в останню мить. Нав'язане зовні не приживається. Особливо в стані закоханості в зло. От чому неуків вчать через страждання. Коли приходять вона, Реакція, можна волати до неба, можна всіх винуватити, можна обурюватись, відмахуватись, хулити Бога, ненавидіти всіх, кричати гевалт, це нічого не дає. Крім спалення залишку Енергії в дурних емоціях і таких ж слівесах. Нічого.

Краще перечитати Біблію, там краще Сказано, як і за що Бог карав. Він стукає горем у відсутність Бога, в порожні, зарозумілі, лицемірні, хитро байдужі уми, *в як би вижили собі*, в ситі, загубілі, занаглілі, оскотілі від величчя й безкарності, душі. Стукає в повітряні тривоги й вибухи, в кров, що тече з екрану, з престолу їхнього бога, стукає в підвали і руїни, в опустілі сцени, в ревища стадіонів, в кожен забитий гол, стукає в епідемії і трупарні, в столи трансплантологів, в зов безвісти пропалих, в сльози їх братів, стукає в порти і підстанції, в біржі і банки, ринки і облігації, в бензин і газ, в протоки і поставки, в танкери і автозаправки, в пустіючі поліції і столи, в гори наркотиків, в криві надприбутків, в онлайн-казино, в телефони колектрив і їх шахраїв, стукає в поля пестицидів, гімалаї смітників, в гмо і трансгендерність, в притони діторозтільні, в лживі догми і кафедри сатанів, торговців іменем Бога, в пости й відоси політиків, в обличчя їх язиків, в рев злітаючих ракет і літаків, в простягнені долоні матерів і вдів, в занімілі простори цвинтарів, в нахилені вниз в одній голій стерній континенти, в лівові пожежі й потоки пустель, в палаци правителів, бункери олігархів, короби бездомних під мостами, в фавели й багаті передмістя, у злигодні серед надбаватств, в таку малу і таку злочинну плане-

ту. Все, що Він бачить, переважно Зло. Смертельні порушення — їх набагато більше вищенаведених — не можуть принести нічого, крім Смерті. Смерті в кредит, смерті зненацька, смерті повсякчас, але обов'язково Смерті, бо смертельний гріх = Смерть. І тоді приходиться стук.

Бо людина, що втратила страх Бога, боїться тільки смерті. Вона підсвідомо відчуває, що жде її *там*. Це вона зовні герої, всередині пшик. Смерті не боїться той, хто жде зустрічі з Богом. Хто чистий перед Богом, не має вини перед Ним. Боїться той, хто на слабкій Енергії і духом давно в пеклі. І Бог не через телевізор, а реальність показує: смертельний гріх дорівнює смерті. Страх тільки вияв пекло-частоти. Це ще не Суд, а передвістя його, повістки його. На жнива пустоти.

Якщо еліта відповідальна за *тільки вкрасити*, будьте ласкаві, на вихід. Ви зібрались дурити Бога, ви дурили Його давно, Бог найде спосіб прибрати всіх. Ви просто вірили в Нього, або й взагалі не йняли віри, Бог не за віру спитує — життя. Бог прибирає цілими класами, партіями, системами, з віку в вік, на жаль, це нікого не вчить. “Це було колись, з нами такого ніколи не буде”. Ті небуди вірили в те ж саме, поки воно не прийшло. “Це все минеться...” Поки не настає Великий Суд. Не треба були провидцем, богословом, щоб розуміти: смертельний гріх дорівнює смерті. Одиниць, Мільйонів, Мільярдів — у Бога ця величина менша нічого — нема різниці, універсальне діє універсально. На великих масштабах це легко помітно. Я мислю історією, а не блошиним мелькотом подій. Буде так, буде сак... Буде так, як випливає з логіки Бога, Плану Бога, Бачення Бога, Законів Справедливого. І те, що розгортається в світі, не спонтанність подій і не тільки злий умисел — втілення цього принципу. Селекція Бога по рівню гріхів і Енергії, по ставленню людей до Бога.

На низькій Енергії дух і форма грубіє, і одне це вже передбачає вибракунвання. Значна Енергія підтримує правильну форму, велика — ідеальну. Чим менша Енергія, тим більша потворність. Тіло не тримає форму на самій низькій Енергії. Груба фізична енергія ще дужче розносить її. Падіння Енергії, внаслідок беззаконь і циклічності, дає духовне й фізичне виродження людства. Форма є відображенням невідповідності Богові. По одному цьому в майбутньому визначатимуть кінець Енергії і всьому кінець. Зло, в яке тоді впадає людство, є пробудженням найгіршого в ньому на самій низькій Енергії. І битва битв, усього з усім, починається не десь, а там, в долині Смерті, долині Енергії. Бог зважає по параметрах Енергії і відповідності Йому. Все невідповідне не Його. Суто земне, світське бачення не дає їм цього бачити, але це не трагедія Бога, а їх. У Бога взагалі немає трагедій. У них були ті, хто попереджав²⁶. Хто мислив так, як це бачиться Богові. Був час змінити людей. Це не їх не чули — Його.

Із чистої співвідповідності зрозуміло: в стані звільнення від гріхів народ отримує Життя. Богові нізашо його карати. Це — універсальна істина для всіх людей, усіх народів, всього людства. Не може бути такого, що спасається хтось один, а інші — ні. Бог бачить всіх як одну Людину. Універсальне діє універсально. Питання тільки в тому, що звільнення досягається життям згідно Смыслу Заповідей²⁷. Звільнене живе, уражене, незмінне — перестає існувати. Чиста духовна біологія. Такі ритуали як обрізання²⁸, омиття ніг на Таємній вечері²⁹ прообразували очищення від природного, плотського Зла. Приведення у відповідність з Нормами Бога, Законами Бога. Значення обрядів ніхто не відмінює, як і виконання.

Одне матеріальне нічого не дає, людина є дух, а не тіло. Бог у смислові, а не в букві. Очищене живе, не очищене — перестає існувати. Воно входить в антагонізм з Богом. І тим запускає ланцюг подій — від морів, змін клімату до воєн і катаклізмів — з метою самоліквідації. Бог не стоятиме над кожним, щоб втокмачити це. Він стукає все голосніше, у вшуглені голови, розгублення і страх, у похитнуту

стабільність, у небажання жити, в основі й божества цього світу. Стукає в Донбас і Близький Схід, де догорає гніт Кінця Світу. Вже залишилось зовсім мало. Коли догорить, всьому Кінець³⁰. Як світ вірив у земне, нехай воно йому допоможе.

Відроджене живе, незмінне — гине. В цьому також відповідь на негативні й позитивні перебіги історії. Узгоджене з Законами Вічного отримує Енергію Життя, неузгоджене — перекирає її собі³¹. Узгоджене максимально довго існує в історії, неузгоджене — зникає. Колапс цінностей, колапс системи, колапс існуючого ладу є прямим продовженням відсутності Енергії. Зникає те, в чому немає Бога. Стерня порожнечі, відсутності Любові. Так це бачиться Йому. І ніякі економічні, фінансові, науково-технічні підпорки не компенсують того, що є чистим Богом. Енергії Вічного, Вогню Життя. Він не живе в нечистих посудинах, несправних телефонах. Нісенітниця з точки зору науки, маячня з точки зору обивателя, є абсолютною істиною з точки Зору Бога.

Порядок народу, життя народу тримається на двох речах: на страхах каральних органів або на страхах Бога. Якщо ні того, ні того нема, прощай, народ. Виживе і переживе все той народ, що матиме Божий страх.

Я жив на маленькій станції, про яку ніхто не чув у світі, жив на краю степів, під витьохк нагая поїздів і зливи зоряного дощу; я майже не покидав її, щоб не зробити ще сиротливішою, та колись тут виросте велике місто. Так і в світі: після війн і катаклізмів мале і невідоме Бог зробить центрами нового. Не завдяки грошам, торгівлі чи інвестиціям, завдяки одному: заряду Любові там. На той час люди зрозуміють безцінність її і матимуть прилади для заміру. Все краще, з повністю озарілим мозком, буде селитися там. Наділене космомисленням, воно вловлюватиме Сигнал. Так, з нічого, поставали древні цивілізації, так, на Камені нових Знань і нової Енергії, постане ця. Уже не буде поїздів, людство, дуже скоро, вийде у відкритий простір, освоїть сонцесистему, ближній космос, і все завдяки одному: новій Енергії. Про яку я товк і товк, і одна, з рептильним мозжечком, еліта не хотіла чути: вона не вірила ні в що, крім борщів і галушок.

Нова Енергія створить нову людину, з триспиральним ДНК і надпровідністю, — і нову цивілізацію, в якій покоїтиметься Бог. Людина з таким ДНК житиме 120-200 років³². І матиме розум і опірність, які дозволять освоїти космос. Мета Переходу, вершина еволюції, вона і є та обітна земля, в якій житиме Бог.

3.2.2025, 02:00 — 30.7.2026

¹ “Неопалима купина”.² Дослівна цитата Бога. Нова Біблія.³ Вихід 20.2.⁴ Нова Біблія.⁵ Інформація у вигляді форми.⁶ Докладніше в епістолі “Карта Бога”.⁷ 1 день сухого голоду =3 на воді.

Практикував сухий голод.

⁸ Нова Біблія.⁹ 50 років.¹⁰ Від хати до хати.¹¹ Загребельний, Передмова.¹² Софонія 1.2-11, Малахія 4.1.¹³ Веди, Бон, православ'я в якості св. Антонія Печерського, нове християнство.¹⁴ Справа викрадення братів Мосейчуків на Київщині та багато інших.¹⁵ Вихід 20.15.¹⁶ Нова Біблія.¹⁷ Вихід 20.13.¹⁸ Вихід 20.12.¹⁹ Нова Біблія.²⁰ Второзаконня 17.12, Нова Біблія т. 180.²¹ Матвія 25.31-33.²² Нова Біблія т. 179.²³ Псалом 40.10, Матвія 27.3-5.²⁴ Іоан 13.18.²⁵ Іоан 15.13.²⁶ Реймундо Агілер в США та інші.²⁷ “Художник і Бог”, заключна частина.²⁸ Буття 17.10-12, Левіт 12.3.²⁹ Іоана 13.1-17.³⁰ Нова Біблія т. 182.³¹ Нова Біблія.³² Нова Біблія т. 182.

Одухотворені любов’ю до людей, землі, України

Василь ЛІЗАНЧУК, доктор філологічних наук, заслужений професор Львівського національного університету імені Івана Франка

Кожна людина з дня свого народження пише книгу свого життя, творить свою долю, щодня перегортаючи її сторінки. “Яскравим, проте коротким, було життя Петра Васильовича Книшук — відомого господарника, компетентного, досвідченого і вимогливого керівника, мудрого і розсудливого очільника громади, просвітятина, щирого українця, знаного далеко за межами Прикарпаття, який завжди думав про людей і наполегливо працював на майбутнє України”.

Ця емоційно-оціночна характеристика, яку зі світлою щедрістю серця написала Оріся Володимирівна Книшук — Петрова дружина — є квінтесенцією 105 спогадів, роздумів людей*, яким пощастило жити, працювати, розбудовувати Коломийщину, Прикарпаття, Україну разом з великою людиною — Петром Васильовичем Книшуком. У книжці крім великої кількості змістовних, літописних світлин, пов’язаних з навчанням, сім’єю, виробничою, громадсько-політичною, просвітницькою діяльністю Петра Васильовича, надруковано 40 різноманітних відзнак за наполегливу і самовіддану працю, високий професіоналізм і компетентність, відповідальність та активну національно-громадянську позицію Петра Книшука: медалі, дипломи, почесні грамоти, грамоти, подяки, серед яких “Заслужений працівник сільського господарства України” та кавалер ордена “Знак Пошани”.

Особливість видання полягає в тому, що тут разом зі світлинами розміщено інтелектуально-змістовні, живильні, аналітично-програмні цитати із творів Степана Бандери, які мають статус унікального до нинішніх суспільно-ідеологічних та геополітичних обставин. Актуальними є судження націоналістичного провідника: “Росія, із своїм глибоко вкоріненим, а в сучасну добу найбільш розпаленим загарбницьким імперіалізмом у кожній ситуації, у кожному стані, всіма силами, з усією запеклістю буде кидатися на Україну, щоб утримати її у складі своєї імперії чи наново поневолити. Як визволення, так і оборона самостійності України може в основі спиратися тільки на власні українські сили, на власну боротьбу і постійну готовність до самооборони”.

Життєва позиція, громадянська діяльність П. В. Книшука відповідала нинішнім глибинним потребам, “як визволення, так і оборони самостійності України”. Під час Євромайдану, Революції Гідності Петро Книшук споряджав до Києва автобуси, виділяв продукти, кошти, дбав про захисників України, як міг: і спорядженням, і продуктами, і коштами. “Відвідував поранених краян у Львівському військовому госпіталі, спілкувався з живими героями, дбав про хлопців та їхні родини повсякчас” (В. Близнюк). “Повністю профі-

нансував роботу мобільної бригади, яка будувала оборонні споруди від російського агресора у районі міста Торешьк, поруч з Бахмудом” (В. Гейтота). “Петро Васильович разом з тисячами земляків брав активну участь у всіх Майданах — у Коломий, Івано-Франківську, Києві. Ризикуючи життям, у єдиному з народом пориві за європейський розвиток України. До кінця своїх днів надавав всіляку допомогу українським воїнам на східному фронті, дбав про їхні родини” (В. Бежук).

Степан Бандера наголошував, що “в кожному ідеологічному чи політичному русі найважливішу роль відіграють два основні його складники: ідея і людина. Провідні ідеї і світоглядні засади в ідеологічному русі та керівні програмові постанови в політичному — творять “душу”, істоту, внутрішній зміст руху. Люди, які визначають, поширюють і здійснюють ідеї та програми і з тією метою беруть активну участь у русі, — творять його живий, діючий організм”.

Питання державної ваги для Петра Книшука завжди були “внутрішнім змістом”, “душею” його визначального життєствердження, бо Україна для нього — понад усе. Морально-духовні мотиви депутатської діяльності в Івано-Франківській обласній раді (три скликання), Коломийській районній раді (два скликання) Петро Васильович підпорядковував національним інтересам України, Прикарпаття, фермерського господарства “Прометей”, Матівецької об’єднаної територіальної громади, Коломийської районної федерації футболу, яку очолював. Не було такої справи, яку Петро Книшук не зробив би “живим, діючим організмом”. “Життєва дорога Петра Васильовича — це шлях справжнього українського патріота, господаря з великої літери, який може слугувати прикладом для кожного з нас. Дух лідера, який досягав поставлених цілей, справчовався з людьми різних характерів і при цьому залишався вірним собі, своїм поглядам і життєвим цінностям, вірним Богові і Україні” (М. Герман).

Степан Бандера — теоретик та ідеолог, організатор і практик слушно наголошував, що “українська національна революція, як одностайний процес, складається з трьох фаз. Перша і друга — це фази боротьби, третя — державного будівництва [...], закріплення Самостійної Соборної Української Держави”. Вони охоплюють “процес внутрішнього визволення нації й розбудження та самоусвідомлення її традиційних оригінальних історично притаманних українських

вартостей і якостей, які мають вирішальне значення у всеохопленні широких народних кіл в ідейному аспекті” (Ярослав Стецько).

Теперішню повномасштабну війну з новітніми російськими імперіалістами характеризуємо як національно-визвольну боротьбу, “українською національною революцією” з одночасним розвитком усіх галузей народного господарства, за найактивнішою участю таких

особистостей як Петро Васильович Книшук. “Це була людина — колодязь мудрості, розважливості, душевної теплоти. Дуже складно сьогодні знайти людей, про яких можна було б сказати щось подібне. Саме такі люди мали б керувати країною, приймати закони для її розвитку” (Д. Шлемко). “Україні сьогодні потрібна еліта, яка, крім високого професіоналізму, буде вірною принципом політичної і особистої доброчесності. Мірилом має бути система цінностей, де на першому місці — людська гідність. Саме такі цінності були притаманні світлій пам’яті Петрові Книшуку” (О. Сич).

Петро Васильович у роботі і в житті завжди керувався внутрішнім правилом: “Не те твоє, що ти взяв, а те твоє, що ти дав: людям, селу, Україні, суспільству, світові”. “Снятинщина наповнена добрими справами Книшука: Любківці — дитсадок і ФАП, Олешків — клуб і церква, Тулухів — дитсадок, Іллінці — клуб, дитсадок, школа, Ганківці — дитсадок, дорога... Так можна розповідати про кожне село. Причому роботи часто виконувалися власним коштом Петра Васильовича” (В. Гладій). “Ми проводили на базі фермерського господарства “Прометей” всеукраїнський семінар голів обласних асоціацій фермерів і директорів Фондів підтримки фермерських господарств. Побували у Турції Борщівській, у головній садибі господарства, побачили сучасну землеробну техніку, поля, поспілкувалися з працівниками. Усі були задоволені! Між собою ділилися враженнями і визнавали: Петро Книшук справді жив сільським господарством. Віддавав усього себе землі, людям, селу. А ще мріяв, щоби кожен, хто бачить його приклад, вірив у власні сили, у те, що наполеглива праця завжди приносить гідний результат. Петро Васильович без перебільшення був справжнім явищем в аграрній галузі не тільки Прикарпаття, а й всієї України. Він був аграрником від Бога” (З. Дашавець).

Газдівське покликання

“Господар від Бога” (І. Тонюк) Петро Книшук народився 12 липня 1960 р. у відомому українським націоналістичним духом селі Космач, де у свій час був осідок військово-політичного, просвітницького вишколу українських повстанців. Ощасливлені батьки — Марія і Василь тишилися, що їхній Петрунь у 11 місяців зробив перші впевнені кроки по рідній гуцульській землі, почав швидко говорити, наче поспішав, хотів встигнути все.

Двоюрідний брат Микола

Книшук з особливою любов’ю згадує: “Наше дитинство минуло у Космачі, на присілку Рушір. Я був на п’ять років старший, батьки часто залишали Петра у нас. Він ходив зі мною пасти худобу. Це була одна з його улюблених справ. Поки він загавляв худобу, я збирав гриби. Потім він носив ті гриби додому, часом по кілька разів обертаяся туди й назад. Ще до школи не ходив, а вже собі розвів кроликів. Сам доглядав їх, годував... Згодом почав мріяти про ягнятко. Збирав копійки, ішов до сусідів, просив продати тваринку. Ті усміхались, казали, що ще мало грошей зібрано, але бачили, що дитина росте газдівська...”.

“Ніколи не забуду своє перше враження про нього, ще маленького хлопця. У колгоспі, де я 13 років працювала головним економістом, було багато полонин. Тож ідемо якимось із головою колгоспу Степаном Панченком повз полонину на Рушорі, дивимось: ходить під дощем маленький пастишок у великому дощовикові. То був малий Петро, який дуже любив худобу. Одразу було видно: ця дитина добре знає, чим буде займатися в житті” (К. Грабовецька).

“Петро був спокійною, розважливою дитиною, ріс веселим і допитливим хлопчиком. Коли в Яблунівській школі треба було проходити літню практику, п’ятикласник Петро Книшук сам попросився у колгосп, пасти вівці. Таким чином у нього з’явилась трудова книжка — в одинадцять років! Батьки Петра Васильовича не мали за плечима високих університетів, проте людяність, чуйність, турбота про ближнього у їхній сім’ї завжди були на першому місці. Усі найкращі якості батьків — сільських інтелігентів — увібрав син, примножуючи добро на землі” (В. Близнюк).

Закінчивши восьмий клас, Петро сказав батькам, що хоче вчитися на ветлікаря, батьки перестали не стали. У Рогатинському радгоспі-технікумі Петро Книшук навчався у 1973–1976 роках. “Цей хлопець впав у вічі — високий, дужий, з чорним чубом, — згадує Марія Дмитрук. — Я співала сольоно у студентському ансамблі, а Петро Книшук грав на баяні. Ми в ті часи часто збиралися на репетиції, разом складали програму виступів, так і подружилися. Наша компанія завжди трималася разом. Навіть додому їхали разом — збиралися гуртом, кому до Городенки, Коломиї, Косова — хтось один збирав гроші, купував для всіх квітки. Ті роки незабутні: ми були молоді, веселі, безтурботні. Петро Книшук вирізнявся серйозністю, врівноваженістю. Ніхто не бачив, аби він палив, пив спиртне, хуліганив. Навпаки, приструнював тих, хто втрачав контроль над собою”.

Сестра Оксана з теплом згадує брата Петрунька. Саме так його називали батьки. “Він часто привозив до нас друзів-студентів, знайомив із Яблуновим, карпатською природою — дуже гостинним був. Якимось цілу групу з Рогатина привіз, показував наш колгосп, господарку, навчав тонкошам місцевого господарювання. У батьківській хаті був програвач. Петро купував різні платівки, проте жодної російськомовної. Невідомо, як вдавалося дістати в ті часи платівки з гу-

цульськими мелодіями, але я з ними виростала, — наголосила Оксана Василівна.

— Сестричко, я є гуцульська людина, — наголошував Петро.

Коли приїжджав до нас в Канаду (Оксана Василівна живе в Канаді. — В. Л.), то казав: “Я є простий полонинський чоловік, люблю просту страву”. Таким і залишився у пам’яті простим, спокійним, мудрим”.

Після закінчення навчання у Рогатині Петро Книшук повернувся дипломованим спеціалістом у колгосп ім. Галана, згодом став студентом Кам’янець-Подільського сільськогосподарського інституту (тепер Подільський державний аграрно-технічний університет). 1984 року закінчив з червоним дипломом ветеринарний факультет.

“Петро мав неймовірний голос. Як він любив співати українських народних пісень! У нас був факультетський хор, і не дивно, що всі сольні партії виконував Петро Книшук. Серце завмирало від потужності й широти його голосу. Це була просто якась магія... А його “Гуцулка Ксеня” стала з часом його візитівкою... Про наш курс, перший випуск ветеринарних лікарів, досі згадують в університеті. Вважають нас особливими, “живою легендою”, як сказав викладач світлої пам’яті Олександр Іванович Луценко. Можливо цією особливістю ми завдячуємо саме йому, нашому молодому старості Петрові Книшуку, щирій і чесній людині, відміннику у навчанні і в усьому, до чого він прагнув, чим займався, чим жив” (Т. Карчевська).

“Петро Книшук був стараним студентом, завжди прагнув бути кращим. Ми були молоді й окрилені. У вільний час збиралися, жартували, розважалися. Петро мав гарний голос, тож ми часто в кімнаті співали з ним, що було духом. Улюблена наша пісня “Місяць на небі, зіроньки сяють...”. Одного разу Петро закріпив дівчину із зоологічного факультету, родом з Городенківщини. Ми спочатку жартували, думали, що це звичайне захоплення. Але коли побачили, що наміри у Петра серйозні — “віддали” його вродливій дівчині Орісі” (В. Тузяк).

Сердечна осяйність почуттів Орісі із села Вікно та Петра із села Космач відчинили для них вікно у світ незгасного кохання, сімейного щастя, здобуття нових знань, професійного зростання, газдівської кмітливості, господарських успіхів, примноження і утвердження українських національно-громадянських цінностей. Огорнута світлим роздумом Оріся Володимирівна Книшук широко розповідає: “Ніколи не забуду, як вишукано Петро Васильович умів привернути мою увагу, як робив різні сюрпризи, дарував презенти. Гоноровий був студент, дуже дбайливий хлопець, тож моє серце не могло не відповісти йому взаємністю. В інституті ми поєднали свої долі, створили нашу сім’ю, там народився на світ наш старший син Богдан”.

Далі буде.

*Я жив людьми, селом і Україною / Упорядник Валентина Близнюк. — Івано-Франківськ: “Місто НВ”, 2023. — 296 с. — 1л.

“З кожною стрічкою в сітку вони влітають любов та молитву за кожного воїна-захисника, за нашу матір-Україну”.

Зоя РУЖИН, голова ГО “ВО “Поступ жінок-мироносиць”, керівниця “Мистецького спецназу”, Посол миру

*Плетуть сітки “Павучихи”,
славні берегині —
В кожній серці материнським
нації святині!
Плетуть, часу не шкодують,
долаючи втому,
Всі чекають Перемогу для рід-
ного дому.
Зоя Ружин*

Волонтерське об’єднання “Павучихи” розпочало свою діяльність з перших днів повномасштабної російсько-української війни. І з перших днів його очолює прекрасна організаторка, відповідальна і цілеспрямована Світлана Миколаївна Черевата. Це жінка, по чий долі війнула чорним крилом війна. Її чоловік загинув, захищаючи Україну, вона сама неодноразово потрапляла під обстріли. Нині на фронті воює проти ворога її син, незважаючи на серйозні поранення.

6 березня 2022 року майстрині-волонтерки передали на фронт першу партію маскувальних сіток. За весь період війни жінки-мироносиці ВО “Павучихи” працювали з усіма бригадами Збройних Сил України та Національної гвардії України, підрозділами, які сьогодні зі зброєю в руках захищають незалежність України, свідченням чому є чис-

Жінки-берегині на захисті України

100 квадратних кілометрів маскувальних сіток — до 35-річчя відродження незалежності України

поставили перед собою бойове завдання — передати на фронт 100 квадратних кілометрів маскувальних сіток — і з честю досягли благородної мети. Жінки-мироносиці об’єднання “Павучихи” успішно співпрацюють з навчальними центрами, розуміючи важливість роботи з підготовки майбутніх воїнів.

Самовіддані волонтерки пишуться співпрацею з воїнами—

ва, 1941 р. н. Свої 85 Марина Петрівна відсвяткувала на посту, плетучи сітку для нашої Третньої штурмової. Разом із посестрами-мироносицями за чотири години вона сплела і передала на фронт у той день 18 квадратів маскувального захисту. Пані Надія Кострова, 1945 р. н., святкуватиме свій 81 рік також за “верста-том”. Та найбільше хочеться сказати про жінку-легенду, якій нещодавно виповнилося 89! Це Тамара Романівна Кременчуцька, яка є символом незламного українського народу. Майстрині-берегині щодня надихають волонтерок на працю, віру в перемогу, на ту важливу справу, яку “Павучихи” виконують щодня. Всіх об’єднують доленосні стрічки, з кожною стрічкою в сітку вони влітають любов та молитву за кожного воїна-захисника, за нашу матір-Україну.

Розуміючи, в яких важких умовах опинилися цивільні люди у прифронтових населених пунктах, “Павучихи” періодично відправляють у ці місця допомогу. Очолює її доставку керівниця ВО пані Світлана Черевата, спільно із соратниками — благодійним фондом “Переможний крок”. З початку російсько-української війни вони відправили велику кількість гуманітарного забезпечення для окупованих територій Бахмута, Часового Яру, Покровська, Миколаївки, Костянтинівки, Херсонщини, Чернігівщини, Осколу, Рубців, Куп’янська, Лиману, Сумщини — тим цивільним, хто перебував чи перебуває в зоні бойових дій, хто найбільше потребує допомоги та підтримки. Постраждалому населенню передано більше 30 тонн продовольчих товарів, гігі-

хисниками всіх військових підрозділів, зокрема, з героїчними “Нептунами”, 39 бригадою тактичної авіації. Вони закривали маскувальними сітками ППО, незламних танкістів та бійців з вогневої підтримки. Вони маскували від ворожих влучань “Піони” й гаубиці, техніку великої прохідності, окопи та бліндажі, рятували тих воїнів-захисників, які тримають небо і є очима штабу. Невтомні “Павучихи” маскували підрозділи БПЛА і виконували ще багато бойових завдань.

Хто вони — ці жінки-берегині? З перших днів існування волонтерського об’єднання “Павучихи” й донині тут невтомно працюють старійшини, яким вже давно за 80. Діти Другої світової війни, хто як не вони розуміють усі жахи кривавих подій. У кожній власна важка доля — німецькі нацисти забрали дитинство, москалі тероризують старість. Та жінки не зламались, не опустили руки, а, навпаки, міцно тримають стрій.

У числі ветеранок організації — Ася Василівна Долженко, 1940 р. н., Марина Петрівна Булахо-

енічних засобів, води, ліків, одягу тощо... Така увага і допомога додає людям сил, зміцнює надію і віру в життя.

“Павучихи” сприяють патріотичному вихованню молоді. Більше ніж 300 дітей отримали майстер-класи з плетіння маскувальних сіток та взяли участь в уроках мужності.

Плідна співпраця поєднує “Павучих” з діяльністю “Мистецького спецназу”. Ми передавали сітки для прикриття реанімаційних автомобілів, які вивозять поранених бійців з поля бою, а також рибачські сітки від французьких моряків — через БФ “Архангел світла” (голова Іван Тхорик). Волонтерське об’єднання “Павучихи” є колективним членом ГО “ВО “Поступ жінок-мироносиць”. Проводимо спільні національно-патріотичні заходи. Разом із композитором Василем Радченком на мої слова створено пісню, яку презентовано на одній із зустрічей в час перерви самовідданих волонтерок.

Активно співпрацюють у спільних заходах, ініційованих ГО “ВО “Поступ жінок-мироносиць” за межами м. України, керівниця об’єднання Світлана Черевата та членкиня Алла Шаталова.

“Ми у сітки маскувальні всю любов влітаємо. З славним військом України ворога здолаємо! В кожнім клаптику тканини дух стійкий народу. Незборима, одностайна сила Родово-ду! Миронисиці відважні, берегині наші! Плетуть сітки маскувальні матусі безстрашні. Заговори від напасті, від кулі й снаряду, будуть бійці захищати від ракет і граду. Хай панують на землі щастя, мир, утіха! Сітки сплетено жінками від біди і лиха!” (Зоя Ружин).

Народний ансамбль “Золоте зерно”, якому нещодавно виповнилося 40 років від дня заснування, під керівництвом заслуженої артистки України Раїси Корнієнко, яку нещодавно вітали з 80-річчям, також підтримують діяльність волонтерського об’єднання. Вони наснажують жінок концертами, під час яких збирають кошти для виготовлення сіток. Важлива діяльність жінок-берегинь вимагає не лише їхньої праці, а й засобів для повноцінної реалізації поставлених завдань, а це вимагає багато матеріальних затрат.

За активну життєву і громадянську позицію, патріотизм, сприяння і допомогу ЗСУ, НГУ волонтерське об’єднання “Павучихи” на чолі зі Світлою Череватою одержали подяки, прапори, шеврони, вдячність і вірну дружбу від наших героїчних воїнів-захисників.

Та найважливіше, що Берегині-волонтерки своїми маскувальними сітками оберігають життя бійців, ховають від ворога військову техніку. До складу волонтерського колективу “Павучих” на чолі зі Світлою Череватою входять громада найактивніших бджілок-трудівниць: Марина Булахова, Тамара Кременчуцька, Ася Долженко, Оля Згурська, Маргарита Кременчуцька, Надія Кострова, Любов Копчак, Наталія Яшук, Валя Кльонова, Світлана Вітебська, Валентина Кулікова, Наталія Шигірт, Галина Кулініченко, Тетяна Горбачова, Ірина Ракитська, Тетяна Коломієць, Ірина Полякова, Ірина Хижняк, Тетяна Іванова, Лариса Хрипка, Надія Шулима, Надія Суховарова, Надія Урупа, Світлана Міняйло, Тома Хвостова, Надія Авраменко, Надія Ковалевська, Віра Кравцова, Маргарита Волкова, Анна Мігун, Алла Волошко, Любов Моробей, Любов Носенко, Оля Калустова, Оля Алексеева, Світлана Плюта, Алла Шаталова. Усім їм безмежна вдячність і шана.

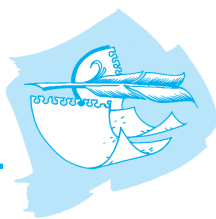
“Павучихам”-берегиням любов і повага.

*Сітки їхні маскувальні
обереги-стяги.*

*Сині-бійці відчують
матеріє турботу,*

*У боях щодня Герої за святу
свободу!*

Жертовність у служінні Батьківщині, єднання у благородній справі волонтерства і добротворення — запорука нашої Перемоги і торжества справедливості. Слава миронисицям-волонтерам! Слава воїнам-захисникам! Слава Україні! Героям слава!

“Я серце напою любов’ю святою, за правду я стану до бою”

Володимир АНТОФІЙЧУК,
голова Чернівецької обласної
організації НСПУ

Під таким промовистим гаслом 28 серпня в Міліївському опорному ліцеї відбулося літературно-мистецьке свято, присвячене вшануванню пам’яті видатного буковинського поета Дмитра Загула.

Центральна подія заходу — вручення Літературної премії імені Дмитра Загула. Цьогоріч її лавреатами стали:

Наталія Григорчук-Войтко — за утвердження у творчості духовних і патріотичних цінностей та популяризацію літератури рідного краю;

Марія Кермач — за роман “Анна”, збереження духовних цінностей гуцульського народу та популяризацію творчості Дмитра Загула;

Тарас Мазуряк (посмертно) — за монументальне історико-краєзнавче дослідження “Іспас над Черемошем” та вагомий внесок у збереження історичної й культурної пам’яті рідного краю;

Володимир Римар — за вагомий внесок у збереження історико-культурної пам’яті Буковини засобами монументального й меморіального мистецтва.

До учасників літературно-мистецького свята звернувся з промовою голова комісії з присудження Літературної премії імені Дмитра Загула, голова Чернівецької обласної організації Національної спілки письменників України **Володимир Антофійчук**:

— Вельмишановне товариство! Сьогодні ми згуртувалися тут, у Мілієвому, де 136 років тому почався життєвий шлях Дмитра Загула і де формувався духовний світ майбутнього поета. Тут, на його рідній землі, з особливою виразністю озивається один із найглибших мотивів його лірики — туга за рідним краєм і невідступне прагнення повертатися до нього бодай думкою, пам’яттю, піснюю:

*Далеко від рідного краю,
На лоні розлогих степів
Злітає у далеч безкраю
Журбою окрилений спів.*

*Як пташка за літом у вирій,
Летять і кигочуть пісні
І хочуть в розмовоньці щирій
Розвіяти смутки свої.*

*До тебе, моя Верховино,
Зелене Підгір’я моє,
Я їх посилаю щоднини,
Як сумно на серці стає.*

Цей вірш увійшов до циклу “З Підгір’я” зі збірки “З зелених гір” 1918 року, назва якої промовисто повертає нас до карпатського світу, що його Дмитро Загул вбирав із дитинства і проніс через усе життя. У творчості поета рідний край має свої барви, голоси й обриси. Перед нами відкриваються зелені гори й темні бори, Підгір’я і Верховина, Бескид і Чорногора, Черемош і Прут. Над горами стеляться тумани, шумлять старі ліси, біжать гірські потоки. Вітер шепоче “казки зелених гір”, а думки поета линуць по Бескиду, озиваючись “як слова трембіти”.

Але за красою карпатського світу проступає ще дорожче — світ особистої пам’яті. Рідне подвір’я, старенька хатина, темний садочок, знайомі стежки, лампадка перед образом. І над усім

цим — постать матері, її голос, перші молитви, почуті з її уст. Так природа, рідний дім, материнська любов і пам’ять дитинства зливаються в один духовний простір — той внутрішній світ, до якого поет повертатиметься знову й знову. Саме про нього Дмитро Загул скаже з дивовижною простотою: “Лиш там, тільки там моє щастя було”.

Ще гостріше туга за рідним краєм прозвучить трьома роками пізніше в поезії “Отчизно дорога!”. Буковина тут — “розкішна, зелена колиска”, світ синіх гір, плаїв, ґрунів, безмежних лісів, а віддаленість від неї лише загострює відчуття втрати. Прагнення повернутися звучить уже з усією силою глибоко особистого переживання поета.

З часом образ рідного краю у творчості Дмитра Загула розширюється до образу всієї України. У вірші 1927 року його голос набуває майже сповідальної сили:

*Моя сердечна Україні,
Країно юнацьких мрій!
Не раз я падав на коліна
І кликав: “Я твій! Я твій!”*

У цих словах — одкровення людини, що глибоко усвідомлює свою належність до України й відповідальність перед нею. Особливо болісно поет згадує тих, що “ішли за тебе в бій”, і на їхньому тлі суворо судить самого себе: “А я співав про власні болі, / Я син невірний твій”. Але цей самосуд не веде до безнадії. Навпаки, вірш завершується вірою, що сьогодні відлунює в наших серцях з новою силою:

*Моя красуне Україно!
Ти знову процвітаєш.*

Від рідної хатини й Підгір’я, від зелених буковинських гір і Черемошу поет приходив до всієї України. І цей шлях не віддає його від малої батьківщини, бо з неї виростає його відчуття великої Батьківщини.

Доля Дмитра Загула була трагічною. Із невеликого й маловідомого тоді буковинського села він увійшов у широкий простір української літератури як поет, перекладач, літературознавець, культурний діяч. Його життєвий шлях обірвала тоталітарна система, яка прагнула разом із людиною знищити й пам’ять про неї. Та час засвідчив істину, над якою насильство немічне: можна обірвати людське життя, але неможливо знищити справжнє Слово, коли воно стало частиною пам’яті народу. На цьому тлі майже символічно звучить тепер запитання, поставлене поетом понад сто років тому:

*Отчизно моя дорога,
Мріє великої туги!
Коли ж моя трудна нога
До тебе повернеться вдруге?*

Сьогодні, у день його народження, тут, у рідному йому Мілієвому, ми можемо засвідчити: Дмитро Загул повернувся. По-

вернувся своїм Словом. Повернувся у пам’яті земляків. Повернувся пам’ятником, ім’ям Міліївського опорного ліцею, де навчаються нові покоління міліївчан. Повернувся в Літературній премії свого імені, яка щороку збирає тут людей, відданих українській культурі.

І, мабуть, таке повернення виявилось тривкішим за те, про яке мріяв поет. Бо Літературна премія імені Дмитра Загула виходить далеко за межі щорічного вручення відзнак. Вона підтримує живий зв’язок між культурною пам’яттю і сучасністю. Щороку поруч з ім’ям поета звучать імена нових лавреатів, з’являються книги, мистецькі твори, дослідження. Так справа, якій служив Дмитро Загул, знаходить своє продовження у творчості й праці наших сучасників.

Настав урочистий момент нашого дійства — представлення лавреатів Літературної премії імені Дмитра Загула 2026 року. Серед них — письменниця, членкиня НСПУ, авторка чотирнадцяти поетичних і прозових збірок, учителька української мови та літератури Снячівського ЗЗСО І–ІІІ ступенів Великокучурівської ТГ **Наталія Григорчук-Войтко**. У її творчості любов до рідної Буковини природно поєднувалася з гострим відчуттям долі України. Її поетичний світ виріс із близьких людини цінностей — рідної землі, родини, природи, любові, пам’яті, а в роки війни набув виразного громадянського звучання.

Творчість письменниці зберігає емоційний досвід нашого часу: біль утрат, тривогу за долю країни, вдячність її захисникам, віру у вистраждану перемогу. Разом з тим письменниця залишається вірною Буковині — її природі, людям, культурній пам’яті й рідному Слову. Ця єдність особистого й загальнонаціонального зближує її творчість із традицією Дмитра Загула, для якого любов до рідного краю була невіддільною від почуття належності до України.

Служіння Слову письменниця органічно поєднує з учительською працею. Любов до української мови й літератури Наталія Григорчук-Войтко передає молодому поколінню, залучаючи

своїх вихованців до творчості. Для них вона організувала літературну студію, де учні роблять перші кроки у поезії та прозі. Результатом цієї праці стали чотири збірки юних авторів: “З Україною в дитячому серці”, “Коли квітнуть слова”, “Літо у споминах”, “Зимові оповідки”. На їхніх сторінках опубліковано твори понад сорока літстудійців. Так любов до рідного слова, передана вчителькою своїм вихованцям, проростає їхньою власною творчістю.

У колі цьогорічних лавреатів Літературної премії імені Дмитра Загула — письменниця, авторка поетичної збірки “Обставини і час” і роману “Анна”, дослідниця та популяризаторка культури Гуцульщини, учителька географії Розтоківського ліцею Вишницького району **Марія Кермач**.

Її роман, побудований на спогадах матері, простежує долю заголовної героїні від тяжкого дитинства до завершення життєвого шляху. Уже з шестирічного віку Анна змушена працювати в наймах, а згодом проходить крізь війни, зміни державних кордонів і політичних систем, зберігаючи працелюбність, людську гідність, вірність родині, народним традиціям і християнській моралі. Ці цінності вона передає своїм трьом дітям, і доля однієї жінки набуває у творі ширшого значення — стає історією духовної стійкості й тягlosti моральних засад упродовж поколінь.

Крім того, роман “Анна” охоплює майже століття буковинської історії й життя чотирьох поколінь. Особиста доля героїні розгортається на тлі суспільних і побутових змін, а гуцульська говірка зберігає живу інтонацію краю, його мовний колорит і культурну пам’ять.

Для Марії Кермач, багаторічної вчительки географії, зв’язок із рідним краєм має виразний педагогічний вимір. На уроках і в позакласній роботі вона знайомить учнів із творчістю Дмитра Загула, звертає їхню увагу на образи буковинської природи, тугу поета за Буковиною, його любов до рідного слова. У своєму романі письменниця зберігає те, що було дорогим і поетові: мову рідного краю, пам’ять про його людей і духовний зв’язок поколінь.

Літературної премії імені Дмитра Загула удостоєний педагог, заслужений працівник освіти України, краєзнавець, громадський діяч, автор монументальної книги “Іспас над Черемошем. Історико-краєзнавче дослідження” **Тарас Мазуряк (посмертно)**.

У праці, що охоплює майже тисячу сторінок, дослідник відтворив багатовікову історію рідного села від найдавніших часів до початку ХХІ століття, охопивши його господарське, освітнє,

культурне й духовне життя. У книзі використано численні архівні матеріали, багаторічні публікації районної преси, дослідження попередників, спогади старожилів, сотні світлин і документів. За масштабом зібраного матеріалу дослідження Тараса Мазуряка виходить далеко за межі традиційного краєзнавчого видання, адже воно зберігає пам’ять про покоління іспасчан, повертає з минулого людські імена й долі, фіксує той духовний і культурний досвід, з якого складається історія краю.

Тарас Мазуряк завершував цю працю вже важко хворим, і вона стала своєрідним заповітом землякам — свідченням глибокої відданості своїй малій батьківщині та відповідальності перед пам’яттю рідної землі.

Літературною премією імені Дмитра Загула нагороджений скульптор **Володимир Римар**. Значна частина його творчого доробку стала невід’ємним складником культурного простору Вишницької й Буковини. У пам’ятниках і меморіальних дошках скульптор увічнив постаті, пов’язані з історією та духовним життям Буковини й України: Тараса Шевченка, Лук’яна Кобилиці, Івана Бажанського, Миколи Марфієвича, Сидонії Никорович, Івана Гришина-Грищука, Миколи Юрійчука, Назарія Яремчука, Манолія Попадюка та інших діячів.

Скульптурній манері Володимира Римара властиві реалістична портретність, виразна індивідуалізація, стриманий психологізм і монументальна лаконічність. У кожній роботі майстер прагне передати зовнішню схожість, характер і духовну поставу людини. Завдяки цьому образи минулого набувають живої присутності в сучасному громадському просторі.

Мистецтво Володимира Римара стало своєрідним пластичним літописом краю. У бронзі й камені, у монументі й меморіальному рельєфі воно зберігає обличчя людей, які творили історію, культуру й духовне життя Буковини. Творчість Володимира Римара суголосна самій ідеї премії імені Дмитра Загула: через мистецький образ митець повертає минуле в сучасність і передає культурну пам’ять наступним поколінням.

Сьогоднішня церемонія має ще один, вагомий для нашого часу сенс. Україна виборює своє право на життя, на власну історію, мову й культуру. Тому кожна збережена книга й мистецький твір, кожна повернена з минулого людська доля зміцнюють нашу історичну пам’ять і усвідомлення власної духовної тягlosti. Культура тримається на конкретних справах і людях, які пишуть, творять, досліджують, зберігають і передають свій набуток новим поколінням. Таких людей сьогодні відзначає Загулівська премія.

Щиро вітаю цьогорічних лавреатів Літературної премії імені Дмитра Загула. Хай ця відзнака стане гідним визнанням уже зробленого і водночас засвідчить, що слово, мистецтво й пам’ять тривають у часі. А отже, триває й те велике повернення, про яке понад сто років тому мріяв Дмитро Загул, — повернення людини до рідної землі, а культури — до пам’яті народу.

Оксана СЛІПУШКО,
професорка, завідувачка кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка

Пилип Орлик у діалозі із сучасністю

Рецензія на книгу: В. Соболю. *Діалог зі світом тривалістю в три століття. Діярий Пилипа Орлика 1724 року. Відчитання з рукопису, переклад, опрацювання, примітки, індекси. Варшава, 2025. 814 с.*

Геніальна Ліна Костенко мудро і пророче сказала:

Од звичайного погляду скрите відкривається лиш дивакам.

Прочитай золоті манускрипти, подивися у вічі вікам.

Вміння читати давні тексти — це не лише інструмент філолога, а й кожного, хто цікавиться історичним минулим, його духовним, політичним, культурно-літературним контекстами. Саме давні пам’ятки відкривають лице часів минулих і кидають світло на розуміння модерності. Засвоєні чи незасвоєні уроки історії відгукуються новими викликами і процесами. Відтак перепрочитання давніх текстів, їх реінтерпретація і тлумачення є вагомим складником творення контексту нового. Рецензована праця присвячена текстові, який відкриває нову грань не тільки історично значущої особистості, а й загалом цілої доби.

Щоденник автора першої української “Конституції” Пилипа Орлика — це погляд у віки і через віки. Це не просто звіт особистості, це бачення тогочасних міжнародних, дипломатичних, політичних векторів, їх розуміння і місток у нові часи, звернення до нащадків. Автор не писав свій діярий суто для себе. Кожна фраза була розрахована на те, щоб бути прочитаною і почутою нащадками. Навіть, коли йдеться про щось особисте, він адресує свій досвід і почуття наступним поколінням. Відтак його щоденник є маніфестом патріотизму і національної ідентичності.

Монументальну книгу відкриває монографічний розділ Валентини Соболю під промовистою назвою — “Діалог Пилипа Орлика зі світом тривалістю у три століття (Діяриш Пилипа Орлика у світлі найновіших архівних кверенж у Парижі)”, поданий українською, англійською та французькою мовами. Так само трьома мовами є висновки до книги, що значно розширює коло читачів. Видання містить переклад діяришу Пилипа Орлика українською мовою, а також фото оригінального тексту, що робить його надзвичайно цінним джерелом. Автор писав свій діярий у провінційному грецькому місті Салоніки 1724 року. Як наголошує Соболю, “коло співбесідників, яких доля звела у провінційних Салоніках 1724 року, часом нагадувало інтердисциплінарний семінар із міжнародного права, політики, дипломатії, історії” (с. 7). Текст свідчить і про великий талант, вміння Орлика захопити своїх співбесідників до діалогу, а серед них — дуже цікаві люди, як англійський консул Джонс, митрополит Синайський, мандрівники на гору Афон та інші. Власне, Пилип Орлик має сміливість “бути собою у найскладніших випробуваннях” (с. 7). А його незмінним орієнтиром політичним і моральним залишається гетьман Іван Мазепа, про якого він “мислить у категоріях кри-

тичної межі народного болю та запізнілого прозріння” (с. 8). Послідовник Мазепа усвідомлює трагедію того, що народ не пішов за ним, не зрозумів його великого чину в ім’я України. Орлик мислить ретроспективно і перспективно, репрезентуючи унікальний текст як діалог між двома культурами. Бачимо тут і зв’язки Орлика з польським культурним колом, проте у політиці він керувався виключно і послідовно інтересом українським.

Загалом в архіві Міністерства закордонних та європейських справ Франції зберігається бароковий діяриш Орлика за 1672–1742 рр. у п’яти томах. Це один із найбільших щоденників і діяришів у світі. 2024 року виповнилося 300 років від його написання Орликом. Проте текст став іще більш цікавим й актуальним, адже містить багато сучасних паралель і контекстів, які проливають світло на сучасні політичні й дипломатичні питання, а також культурно-духовні. Орлик писав свій щоденник у п’яти томах власноруч. Це його рука і його почерк. Друкувався щоденник до цього часу тільки частинами. Так, його початковий фрагмент, що стосується 1720-початку 1723 рр., був відчитаний із оригіналу Яном Токаржевським і побачив світ у Варшаві 1936 року. Рукопис 1725–1726 рр. друкувався у Варшаві 2021 року. Потім у 2023 році був підготовлений В. Соболю. Загалом це видання, як і попереднє, свідчить про великий подвиг і подвижницьку працю В. Соболю, який вдалося відчитати часто непридатні до “розшифрування місця неякісних копій, а також поєднати пагінацію, дослідити палеографічні особливості оригіналу” (с. 11).

Власне, робота над щоденником Пилипа Орлика — це робота інтердисциплінарна, основана на методах і підходах різних наук. Адже мультидисциплінарною є сама історія. Нині поширеними є підходи історичної антропології, в контексті яких щоденник постає як феномен ідентифікації. Автор сам репрезентує читачеві свою сутність, ідентичність. Пилип Орлик чітко усвідомлює те, що пише текст не тільки для себе, а передбачає читачів на наступні покоління, зважаючи на масштаб і величину постаті автора. Текст написаний на папері високої якості, виготовленому у XVIII столітті. Про це свідчить те, що рукопис не просто зберігся, а й пройшов випробування часом. Щоденник має ошатну, розкіш-

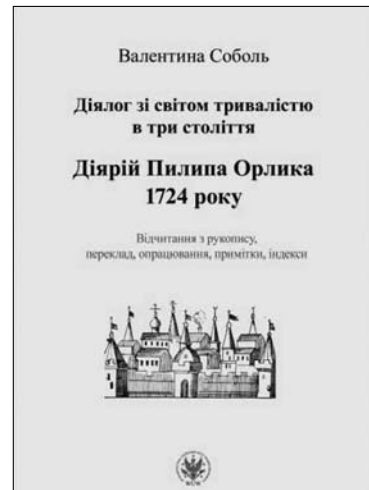
ну оправу із зеленого сап’яну. На ньому золоті літери, числа, давнича марка. На внутрішньому боці девіз Франції: Свобода. Рівність. Братерство. Очевидно, папір Орлик привіз до Салонік із Європи. Він без філіграней (водяних знаків), блідо жовтого кольору, гарної якості та міцності. На такому папері були написані листи до Орлика від дружини Анни.

“Почерк як складний психофізіологічний процес заслуговує на особливу увагу. Почерк автора діярия в п’яти розлогіх томах вироблений, але його індивідуальна манера писання часом зазнає змін. Так, листи французькою, яку він вивчав самостійно, написані ретельніше, ніж польською, якою гетьман володів найкраще” (с. 17). Зі щоденника бачимо і те, що його автор досконало володіє популярною на той час наукою риторикою. Він написав свій щоденник старопольською мовою, розбавленою часто латинськими вставками, латинсько-польськими макаронізмами, туркізмами, церковнослов’янськими. Також Орлик скопіював у щоденник листи, написані польською і французькою мовами, латиною. Тут він тільки згадує про шифровані листи, написані шифрами / цифрами. Вражає красивий бароковий почерк автора, який використовує чорнило хорошої якості, чорного кольору. Очевидно, писав уже металевим пером, мідним чи срібним.

Як наголошує В. Соболю, “рукопис Пилипа Орлика 1724 року навіть з формального погляду — традиційний тільки на перший погляд. Приватні, зрідка навіть інтимні фрагменти в діярії контрастують із політичними та дипломатичними справами, зі вставленими до щоденника — “для пам’яті” — численними його листами. Але так насправді цей рукопис є унікальний уже від першого рядка. Бо ж саме тут

“для пам’яті” ... автор писав те, що на серці скніло, куди серце летіло: історію своєї великої родини, з якою був розлучений” (с. 25). Саме у цих особливих місцях пам’ять ніби кристалізується, і вони є вагомими фрагментами для осмислення авторської індивідуальності. Так, розповідь-вставка у рукописі під 1724 роком є зразком барокової автобіографії. Це три аркуші всього, шість рукописних сторінок, проте цей текст відлунує в нотатках і подальших. Читаць бачить трагізм і сум Орлика через розлуку з родиною. Коротко він пише і про себе, де і коли народився, про дружину, про вісьмох своїх дітей. Подає розповідь про народження кожного з дітей, особливу увагу приділяє коханій дружині Анні. На той час йому було 52 роки. І всі “буремні події того століття, коли зазнавав змін геополітичний візерунок цілої Європи, відбилися на долі України, й Орликової родини. Відчитування нотаток унікального діярия гетьмана як діяння словом у дивовижний спосіб здатне їх не лише наблизити, а й увиразнити неперехідність, історичну вагу і злочинність. На тлі наративних світів цілого діяриша біографічна перлина Pro memoria ... є винятковою. Вона позначена силою дуже особистих спогадів, переживань, надії на повернення до гаряче любленої родини. Це джерело витривалості Пилипа Орлика, віри у власну особливу місію — повернути і родину, і Україну” (с. 31).

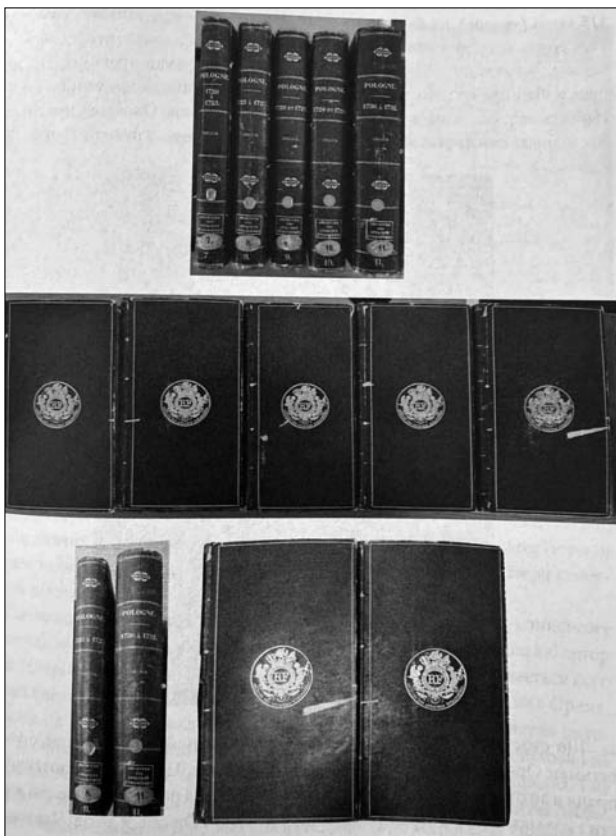
Текст щоденника Пилипа Орлика є синкретичним, адже “тут усього більше, ніж досить: і прото-автобіографія, і приватна щоденність, і лікування себе самого і найближчих ..., і бюрократичні засади Оттоманської Порти, і заботи та релігійні звичаї греків, і полювання, і невтомний пошук для читання цінних книжок різними мовами. Це останнє відігравало чи не найголовнішу роль. Адже гетьман належав до суспільного класу з блискучим рівнем освіти, властиво такого, який послужитися кваліфікацією Жана Ербара... який мав “ментальну бібліотеку як культурний капітал” (с. 33). щоденник містить і цікаві авторські коментарі до книг, які прочитав автор. Цікавою сторінкою діярия є стосунки самого Пилипа Орлика і його сина Григорія з Вольтером. Саме Григорій передав філософу від батька багато цікавих матеріалів, зокрема про Івана Мазепу, які були використані Вольтером при написанні історії Карла XII. “У діяриші silva rerum” по-бароковому контрастно поєднуються сухі нотатки і розлогі описи, лірична сповідальність з епістолярним багатим дорож-

ком Автора (правдоподібним є використання ним реєстру топонімів притаманних епістолярію, як того навчали в курсі риторики)”. “Діяриш став для його автора своєрідною філософією витривалості і сили духу. Відчутною в ньому є шляхетна амбіція гетьмана, аби хтось прочитав написане. Правдоподібно завдяки синові Григорієві, його прочитав Вольтер” (с. 35). А нині читаємо і ми завдяки праці Валентини Соболю і перекладачів тексту: В. Литвинова, Л. Шевченко — з латини, З. Борисюк — з французької, К. Богатирьової — з англійської.

Пилип Орлик написав свій щоденник скорписом, курсивом, прагнучи писати якомога швидше. Чим далі, тим більше його почерк ставав дрібнішим і менш розбірливим. У щоденнику спостерігаємо зростаючу вагу французьких листів і вставок. Автор із інтересом пише про грецькі Салоніки, що є цілком новими для нього. “Європеєць Орлик опиняється в зовсім інших реаліях; його гостре око обсервує, осмислює, фіксує. ... Обсервація і осмислення побаченого — то безцінний матеріал. Це абсолютно інший наратив у порівнянні з його переживаннями, з незагойною ранною, якою є розлука з родиною” (с. 40).

Цікавими і сповненими патріотичних переживань є міркування Орлика про політичну ситуацію в тогочасній Україні. Кілька разів він згадує трагедію Павла Полуботка — чернігівського полковника, який “зі спільним наміром від усієї Української Старшини їздив до його царської милости з іншими колегами зі суплікою, прохаючи, аби могли згідно своїх прав обрати гетьмана, цар наказав узяти до в’язниці, всі добра його рухомі й нерухомі забрати і самого на Сибір спроводити. Однак гетьмана в Україні немає, тільки Москва править по всіх містах, усі маєтності не тільки від світських, а й від монастирів відібрали. ... московське військо стоїть усюди в Україні” (с. 255). Він бідкається, що “Москва в Україні усім править і всю її собі підпорядкувала” (с. 276). У щоденнику вміщено різні листи, зокрема до великого візира, посла англійського, графа Флеммінга, статс-секретаря шведського Боплана, воєводи польного та ін. Останньому Пилип зізнається: “Любов моя з дружиною мою

на нерозривне життя об’єднана в єдиний дух і тіло, а моя вроджена любов до вітчизни від неї віддалила мене. Марно можу нарікати на моє нещастя, бо мені шукати того наказала палка любов до батьківщини, для якої не хотів визнавати України з турецькою протекцією. Тримаю в абсолютному володінні даний мені Портою привілей, доказ моєї старанности, яку на суспільну користь Речі Посполитої та благо принесу усердно, як компенсацію за те не маю постійного громадянства” (с. 287). Орлик пояснює, що в далекі краї закинув його гнів царя московського. А родина його, зокрема кохана дружина Анна десь деінде мешкає інкогніто. Подає автор тут і власні листи до єпископа Краківського, каштеляна Жмудського, сьндза Затенського, патріарха Єрусалимського. Орлик зазначає, що інших листів сюди не вписує, бо “їх була б ціла книжка, оскільки багато їх таких було” (с. 297). Тобто, він вів активне листування з багатьма європейськими діячами.

Загалом текст щоденника П. Орлика репрезентує його діалог зі світом. Він спілкується з ним через низку мотивів історичних, які нині є співзвучними подіям нашого часу. Орлик фактично фіксує і репрезентує усвідомлення української ідеї в Європі. “Автор не лише розумів колоніальну залежність України від Московії. На основі інформації, отриманої з газет та від європейських послів, консулів, мандрівників до Святої Гори Афон, він окреслив небезпеку провінціалізації України та передбачив фатальні наслідки такого явища не лише для українського народу, але й для всього цивілізованого людства. Своїми листами до володарів Європи гетьман Орлик будив їхнє сумління, відчуваючи, що Україна може стати “центром сильного колоніального тиску” протягом століть, як згодом підтвердить це Тімоті Снайдер, автор шести книжок про Україну” (с. 41).

Праця В. Соболя спонукає інших дослідників вивчати текст великого гетьмана і письменника. Домінантним мотивом сучасних студій про Пилипа Орлика є те, що він “зумів розвинути ідею звільнення України до оригінальної концепції, яка становить поміст у напрямку ідеї прометеїзму” (с. 43). Текст набуває значення загальноєвропейського і завдяки використанню автором латини як мови тогочасної європейської еліти, а також популярних польської та французької мов й української.

Нині Валентина Соболя продовжує наполегливу роботу в архіві у Парижі. Вона готує до видання щоденники за 1727 і 1728 рр. Тож ім’я українського гетьмана і борця за національну незалежність Пилипа Орлика звучить у світі, як і його ідеї, його велика і благородна справа. Відтак щоденник українського гетьмана Пилипа Орлика є потужним джерелом української національної ідентифікації в Європі та світі. А ще він є історичним діалогом не тільки зі світом, а й нами — нащадками П. Орлика і продовжувачами його української державницької справи.

Як Європа пізнає Україну: від стереотипів до стратегічних знань

Олександра КАСЬЯНОВА,
відділ зв’язків із громадськістю
ім. В. Мукана ННІФ Київського
національного університету
ім. Тараса Шевченка

До 2022 року для багатьох європейців, зокрема, студентів провідних університетів, Україна залишалася білою плямою або поставала через викривлену призму радянських і російських студій. У наукових та публіцистичних текстах траплялися твердження, що українська мова — це лише діалект російської, що Україна історично є частиною Росії. Такі спрощення не лише спотворювали факти, вони формували стереотипи, що впливали на міжнародне сприйняття нашої країни, її культури і політики.

Проте повномасштабне вторгнення Росії та отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС миттєво зламали цей стереотип. Західний світ раптово усвідомив: неможливо зрозуміти сучасну Європу, її безпеку, історію та майбутнє без глибокого розуміння України.

Війна стала не лише геополітичним шоком, а й інтелектуальним поштовхом: університети відкрили нові курси, дослідницькі центри запустили програми, а медіа почали шукати експертів, які пояснили б український контекст.

Цей попит на знання відобразився в конкретних цифрах та ініціативах. Наприклад, в Естонії, в Університеті Тарту, кількість студентів на курсах українистики зросла вдвічі, а спеціальний онлайн-курс (МООС) зібрав понад 250 слухачів. У Франції, в Національному інституті східних мов і цивілізацій (INALCO), набір на бакалаврські програми з українистики зріс від 10–20 до 40–45 осіб. У Чехії, в Університеті Масарика, кількість студентів-україністів зросла на 30%. Провідні заклади —

Форум “Розвиток українознавчих студій у контексті сучасних глобальних трансформацій” організовано в межах міжнародного проекту EUkraine Erasmus+ у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, квітень 2026 р.

Оксфордський університет (Велика Британія), Університет Сорбонна (Франція), Університет Палермо (Італія) — терміново запустили нові лекційні курси, семінари та відкриті сертифіковані програми, щоб задовольнити попит на системне розуміння України.

Проте за цією хвилею широкого інтересу та солідарності ховалася серйозна пастка. Більшість нових курсів відкривалися поспіхом і трималися на короткострокових грантах терміном 3–4 роки. Виник реальний ризик: як тільки грантові кошти вичерпаються, а медійні заголовки зміняться, унікальний інтелектуальний сплеск просто згасне.

Саме для того, щоб перетворити цей тимчасовий спалах на постійну й міцну систему знань, у листопаді 2024 року стартував міжнародний проект EUkraine Forum за підтримки програми ЕС Erasmus+. Чотири партнерські установи — Національний інститут східних мов і цивілізацій (INALCO) (Франція), Карлів університет (Чехія), Варшавський університет (Польща) та Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна) — об’єднали зусилля, щоб з’ясувати реальний стан речей та окреслити план розбудови

українських студій у Європі.

Упродовж двох років експерти проекту гуртували представників освіти, бізнесу, уряду в межах форумів для напрацювання рекомендацій. Результатом цієї масштабної роботи став підсумковий план, який пропонує відмовитися від сприйняття українистики як суто філологічної освітньої траєкторії. Експерти проекту розробили низку практичних рекомендацій, які мають кардинально змінити ситуацію. Насамперед Європа повинна створити щонайменше одну постійну кафедру українистики в кожній країні ЄС або регіональному кластері, а також надати належний захист і фінансування вже наявним українознавчим осередкам, адже саме вони володіють фундаментальною мовною та архівною базою.

По-друге, сучасне українознавство має стати мультидисциплінарним: вивчення мови, літератури та історії повинен доповнити практичний аналіз політики, європейського права, економіки відбудови, безпечних питань та реформ, адже майбутній вступ України до ЄС потребуватиме тисяч фахівців із практичними знаннями. Окрім цього, важливе місце в рекомендаціях посідає підтримка самих

науковців — через розширення аспірантських програм, мобільність та перехід від тимчасової допомоги переміщеним українським вченим до їхньої довгострокової інтеграції в академічне середовище.

Сам процес навчання рекомендовано зробити сучасним і привабливим для молоді: додати стажування в міжнародних інституціях та аналітичних центрах, польові дослідження, проєктний підхід і навіть використання новітніх інструментів штучного інтелекту. І на решті найголовніше — забезпечення довгострокової життєздатності проєкту через перехід від коротких вимушених “субсидій” до стабільного п’яти- та десятирічного стратегічного фінансування за програмами Horizon Europe та Erasmus Mundus. У травні 2025 року у Варшаві ці рекомендації офіційно презентували європейським урядовцям і ректорам, адже якісні знання про Україну — це не благодійність, а стратегічна інвестиція в безпечне та спільне майбутнє всієї Європи.

Ці зусилля набувають особливої ваги після 35-річчя Незалежності України. Цей ювілей має стати не лише символом державної зрілості, а й нагодою закріпити здобуте: перетворити хвилю солідарності на сталу інфраструктуру знань, а тимчасові ініціативи — на довгострокові академічні програми. Адже справжня незалежність вимірюється не лише кордонами чи інституціями, а й тим, наскільки глибоко країну знають і розуміють у світі. Саме тому розбудова українистики в Європі — це внесок не лише в науку, а й у майбутнє самої України, її місце в європейській родині та її голос у глобальному діалозі.

Євгенія ІОРЧЕНКО

Валерію Хоменку

Чудовий осінній день заворожував барвами. Софія квапилася на роботу, але таки знайшла хвилинку, щоб зателефонувати батьку і побажати гарного дня.

Він радів, як дитина, розповідав про неповторну красу сьогоднішнього світанку біля річки Тетерів...

Тоді вони не знали, що через декілька годин ріка їхнього життя змінить свій напрямок назавжди, але не зміліє.

Жінка зателефонувала батькові наприкінці робочого дня, трохи раніше, ніж зазвичай, і почула нерозбірливе бурмотіння.

Вимкнула, перетелефонувала, — знову те саме. Не зі слів, а швидше інтуїтивно відчула, що потрібна їй допомога... Ліс. Батько у небезпеці. Щось трапилося, і він там один. Донька вкотре телефонувє, а у відповідь — мовчання. Софія певна, що тато чує її, але мовчить...

Чому? Здогадується... Відганяє похливі думки і заспокоює його: “Тримайся, я знайду тебе.

Рубікон

Не знаю, де, але знайду... Тільки дочекайся, будь ласка... Чекай мене і пам’ятай: люблю тебе, рідненький”.

Напевне, вела любов. І сили черпала з любові. Як інакше? Дорогою повідомила поліцію про зникнення.

“Не минуло три доби” — така відмовка. Але Софія наполеглива. Працівники поліції відреагували і все-таки почали пошуки.

Хіба могла всидіти на місці? Поліціанти шукали із собаками і ліхтарями, а вона там, куди вело серце. Падала і підіймалася, і знову брела місцями, якими ходили колись разом із батьком, доки її чоловік, Влад, не витримав: “Опануй себе! Ти що, не розумієш? Це нереально: ліс, ніч! Ти вже не допоможеш йому нічим, хтозна, де він!”. Взяв за руку і повів крізь хаші до будинку. Він мав рацію, але інтуїція не давала спокою. Сліз не було, лише відчуття: десь поряд, і німий крик.

Як залишити батька тут самого? Вона ж обіцяла, що шука-

тиме. Через годину здалася й пошукова група... Оформили протокол і накивали п’ятами. До біса жіночі здогадки! Тіло старого і завтра знайдуть, бо на інше ніхто й не сподівався, окрім Софії.

Вранці жінка пішла до відділку, де зустріли здивовано. Невтямки їм, чому не зупиняється, куди поспішає. Шукатимуть, але пізніше. Навіщо квапитися? Що їй не влаштовує? Хто вона? Чому про ситуацію зі старим знають за межами області і спонукають задіяти весь особовий склад на чолі з головним слідчим? Якийсь дід по гриби пішов! Одним менше, одним більше... Яка різниця? Але краще шукати цього... Ще і її в пошукову групу взяти наказано, роботу контролювати надумала!

Софію взяли у другу бригаду. Пошуковці з першої групи навіть не відреагували на її появу. Можливо, і не помітили: маленька, вся в сірому... Курили, сміялися, щось говорили про діда: “Покуримо, подихаємо повітрям лісовим — і закриємо справу”, — реготали і не зважали на прозорі натяжки колег: не самі! Софія підійшла і сказала:

“Так, звісно, покурите і відпочинете, і справу закриєте, коли людиною знайдете. Ділимося на групи і всі — на зв’язку. Я теж піду”.

Мирослава знайшли через пів години... Напівживого і зовсім несхожого на себе. Прогнози лікарів Софія вже знала — достатньо було лише подивитися на батька. Знайшли живого... Тільки раніше потрібно було, раніше...

Поліціанти отримали премії і офіційні подяки, про їхню доблесну працю навіть замітку в місцеву газету написали...

А що Мирось? Припадає на одну ногу, часто забуває доньчине ім’я, не володіє правицею і мовленням, але очі віддзеркалюють любов, можливо, неусвідомлену... Любов, яка гукала і вела Софію до батька, дарувала силу пережити ту ніч і подальшу реабілітацію.

Вони перейшли за рубікон. Ріка змінила напрямок течії. Повернення стало неможливим. Річка Тетерів сховала ще одну родинну загадку у свої темні води, так глибоко, як тільки могла. Шумів ліс, сміялися мойри, сонце поволі рухалося до обрію, щоб осяяти ранок нового життя.

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

Передслово

Нагадаю давнім і постійним читачам Всеукраїнського культурологічного тижневика “Слово Просвіти”, що десять років тому, до 150-річчя Михайла Грушевського, в ньому було опубліковано низку спеціальних статей, які легко знайти в електронному архіві...

Мало хто знає, що своє 50-річчя (17 вересня 1916-го за старим стилем) Михайло Грушевський зустрів у Москві в іпостасі політичного заслання — “керівника мазепинського руху”, а через пів року, 11 березня 1917-го, виїхав у Київ уже Головою Української Центральної Ради...

Про цей короткий, але вкрай важливий період його життя і розповідаю.

Одразу зазначу, що московське підневільне перебування Грушевського в різні роки розкрито в моїх монографіях¹, а базова наукова інформація про трагічне життя й потужну політичну та творчу діяльність міститься у працях Галини Бураки, Владислава Верстюка, Любомира Винара, Миколи Жулинського, Руслана Пирога, Валерія Смолія, Павла Соханя, Юрія Хорунжого, Юрія Шаповала та ін.

“Сім’я моя хорувала і годувалась дуже лихо”

Про те, як політичний засланець Михайло Грушевський потрапив у Москву, розповів найкоротше він сам у своїх “Споминах”: “Вже з початком війни був виданий секретний наказ: коли б приїхав, обшукати і без огляду на результати трусу вислати на Сибір. Коли в середині листопада (1914 року — *В. М.*) Гр. приїхав з сім’єю до Києва, Гр. арештовано... в лютому 1915 р. Гр. призначили на висилку етапом на Сибір, але петербурзьким знайомим, як іронізувало “Н. Время”, в останні хвили вдалось “вставити букву М”: замість до Сибіру призначено на висилку до Симбірська і під охороною городового вивезено і віддано симбірській поліції, а слідом виїхала туди ж його родина. В Симбірську Гр. прожив до осені того р., — за проханням російської академії восени його переведено до Казані..., а рік пізніше до Москви, все під “явний нагляд поліції”, що позбавляло його права педагогічної і ріжної іншої діяльності”.

Через день після прибуття до Москви — 13 вересня — Михайло Грушевський написав Сергію Єфремову (1876–1939): “Подаю до відома Вашого, Високоповажаний Сергій Олександрович, що я оснувався в Москві Арбат 55 кв. 8...” Пізніше в листі до Михайла Могилянського він ще точніше вказав адресу знятої квартири: “Арбат 55, вхід з Арбата, кв. 8, 3-й этаж...”.

Зроблю невеликий відступ. У травні 2003 року з Богданом Ступкою безрезультатно зверталися до Міністерства культури РФ з пропозицією відкрити на будинку меморіальну дошку Михайлові Грушевському, але 22 серпня того року меморіальну дошку було встановлено на будинку по вулиці Погодинській, 2/3, в якому Михайло Сергійович жив на початку 1930-х років (варварськи знесено 2014 року).

Та й на Арбаті, 55, Культурний центр України в Москві вчинив справді неймовірне. Річ у тім, що в цьому будинку народився 1880 року й жив до 1906-го поет Андрій Бєлий. В музеї його імені ми знайшли можливість відкрити 2005 року експозицію, присвячену славетному українцю, що викликала величезний інтерес, на ній побувало й українське телебачення. На мій погляд, особливо гостро відчув історичну важливість події академік Микола Жулинський — ходив, розглядав, дивувався, захоплювався, радив...

У пам’яті Михайла Грушевського врізалася відсутність ліфту в будинку: “Ліфту в домі не було, і стрімкі сходи старого фасону... доволі давалися взнаки, як бувало приходилось піднятися і спуститись разів 10 на день...”. Але найважче тоді бу-

Михайло Грушевський: “Українство кінець кінцем переможе”

У вересні цього року виповнюється 160 літ з дня народження Михайла Грушевського.

ло через хронічне нездужання сім’ї — дружини Марії Сильвестрівни і доньки Катерини (Кулюні), який нещодавно сповнилося шістнадцять: “Працювати було трудно та й жити нелегко, особливо сім’я моя хорувала від незвиклого повітря і недогід усяких...”. Але насправді Кулюня захворіла скарлатиною: “Живеться мені важко, так важко, що навіть не хочеться розповідати...”. Про листопад 1916-го Грушевський узагальнив: “Ми все ще в карантині і вимучились за сей місяць страшенно...”.

Михайло Сергійович страждав і від того, що “продовольче питання вже стояло досить гостро, ціни дорожчали, продукти гіршали... Марія Сильвестрівна і Кулюня майже неустанно, на нещастя, хорували весь час... і, кінець кінцем, тому, що я все-таки дуже слабо поспівав з тим усім — прикро відбивалось на поживі і комфорті моєї сім’ї, яка годувалась дуже лихо тоді...”. Грушевський, який глибоко переживав за любих жінок, готовий був “роздерти небо своїм плечем” і, за його словами, “Марію Сильвестрівну і Кулюню 16.XII. отпавив я на спочинок до Києва...”.

“Мені об’явлено гласний надзор”

Десятого листопада 1916 року фігурант справи “Про керівника мазепинського руху професора Львівського Університету Михайла Сергійовича Грушевського та ін.” поставив у Пречистенській поліційній частині свій автограф у кінці вже складеної кимось від руки підписки: “...Знаходжуся під гласним надзором поліції й про всяке пересування зобов’язуюся повідомляти такій про місце свого знаходження”. Перед цим він власноручно відповів на двадцять питань поліцейського “списку” з історії свого життя, серед яких було й таке: “За яким розпорядженням і за що саме встановлено гласний поліцейський надзор”. Грушевський неабало черкнув: “Мені невідомо”. Тоді як у Казані, відповідаючи на це питання, заслонець чітко назвав навіть номер (!) поліцейського розпорядження. Московську відповідь можна розглядати як знущального-зухвалу у ставленні до влади? Наступного дня Грушевський написав Єфремову: “Вчора міні повторительно об’явлено гласний надзор, взято підписку о невыезде, що буду являтися шотижня на явку!”

Після оформлення згаданих документів, підписаних особисто Грушевським, підполковник, який керував 2-ю дільницею Пречистенської поліційної частини, негайно доповів начальнику відділення з охорони громадської безпеки та порядку в Москві, що “надзор за Грушевським устанавлено” (це підкреслення зробили в арбатській поліції, мабуть, наголошуючи на серйозності й певності того нагляду).

Життя в Москві, в умовах поліційного нагляду, без паспорта, з гнітючим відчуттям того, що будь-якої миті поліція може безцеремонно втрутитись у твої будні й навіть припинити працю, було, за словами самого Михайла Сергійовича, “тяжке, сіре, безвиглядне, наповнене... зусиллями якось пов’язати нитку наукової роботи, культурної й громадської діяльності...”. Він розповідав, що політична проскрипція виключала для нього будь-яку можливість прилюдних виступів чи, скажімо, педагогічної діяльності...

Та ніхто не міг заборонити йому мислити! Тим паче, що на ділі нагляд за ним виявився не надто пильним і нав’язливим, а головне — в поліційних документах його “літературна і наукова праця” фіксувалися як легальна: “Могло бути в сто разів гірше...”. Знаний історик Сергій Білокінь (1948–2023) якось зауважив, що в Радянському Союзі на “пропагандиста ук-

раїнського сепаратизму” в 30-ті роки чекав би, ймовірно, розстріл або концтабір, чим і підкреслив неспівставність арбатського заслання Грушевського з абсолютною нещадністю сталінської доби.

“Я віддався роботі”

Про графік роботи в арбатський період Грушевський розповідав сам: “Я працював дома зранку (це була серйозна частина робочого дня, бо Михайло Сергійович прокидався до світанку, у “Споминах” якось записав: “Моїм звичаєм я збудивсь рано...” — *В. М.*), потім коло десяти годин виходив до архівів і бібліотеки, з’їдав десь пізніш немудрий обід і потім працював дома...”. Загальна оцінка московських можливостей була така: “Можна було збирати архівальний матеріал для другої половини XVII в. ...Архівальний матеріал був дуже різномірний”. Або ще: “Я сидів у Рум’янцевській бібліотеці...”, — писав Грушевський. Особливо важливо було те, що в ній можна було замовити книги з інших бібліотек. Мені вдалося прослідкувати одне з таких замовлень ученого: книгою, яку він отримав із Імператорської публічної бібліотеки 29 грудня 1916 року, Грушевський міг користуватися практично до самого від’їзду з Москви.

Відправивши дружину й доньку в Київ, Михайло Сергійович зітхнув сумно, але з полегкістю на серці, бо найближчі люди, як думалося, нарешті зможуть розпружитися вдома від московських незгод і турбот. А він залишився сам...

“Зіставшись сам, я ще з більшою енергією віддався науковій та організаційній роботі. Мою історію Хмельниччини (“Історії України-Русі тому VIII ч. 3”) нарешті почали складати, се було дуже приємно... Се ж прищепило мою роботу над закінченням сього тому... Я дописував останню главу, яка малювала ситуацію після нещасливого Зборівського трактату і передрукував на машинці” (тут і далі виділено мною. — *В. М.*).

Останній розділ тому VIII, частини III називається “Зборівська угода й її безвиглядність”. Знаючи про те, що московський текст розпочинався з опису битви під Зборовом, неважко підрахувати — на Арбаті Грушевський написав не більш як сотню книжкових сторінок. Але вони були присвячені надзвичайно складній ситуації й мали вирішальне значення для завершення тому.

Звичайно, що в рамках цієї статті немає можливості та й потреби занурюватися в цю складну й невичерпну тему, втім, як і в наступні, тим паче, що їх висвітлено вже названими мною українськими дослідниками та в означених моїх монографіях.

Про долю VIII тому дізнаємося з “Автобіографії” 1926 року: “Видання се було закінчено вже по виїзді Грушевського з Москви і властиво не вийшло в світ, і потім Грушевський передрукував його в Відні в 1922 р., з одинокого примірника, одержаного з Москви з okazією”.

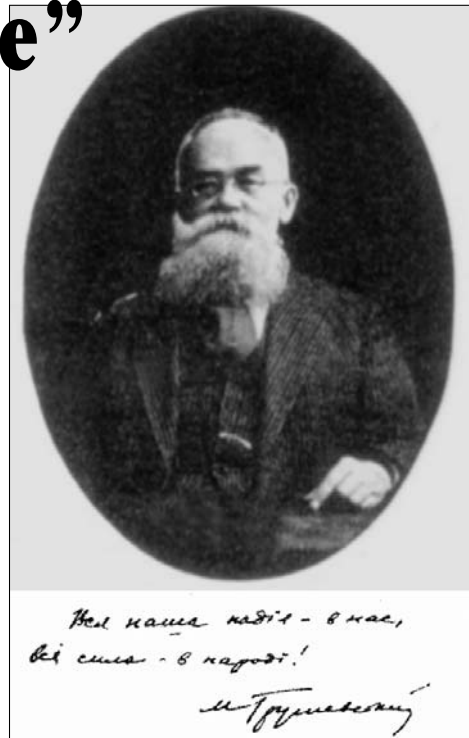
Яка трагічна і щаслива доля!

“Почав друк своєї “Всесвітньої історії”

Оглядаючи наукову роботу Михайла Грушевського в Москві, не можна оминути його “Всесвітню історію”, розпочату ще в Симбірську. Яке завдання ставив перед собою вчений, узявшись в умовах заслання за узагальнюючу працю про історію всього людства?

1917 року, вже після Жовтневого перевороту, Грушевський заявив:

“Я бажав нею послужити самоосвіті і усвідомленню широких верств громадянства і приложив усі зусилля до того,

щоб випустити її в світ, не вважаючи на всі недогоди й технічні труднощі в нинішніх обставинах... Я присвячую її грядущій світовій силі — новій демократії України, надіючись послужити їй сею моєю працею”.

На мій погляд, у цих словах великого українця більше, ніж деінде, відчувається його непохитна, фантастична, всепереможна віра в нову, демократичну Україну, пронесена крізь життя. Мені здається, що ця людська віра Грушевського не менше важлива для нас — українців, аніж її втілення в науковій “Історії України-Русі” та інших працях разом узятих. Її можна порівняти хіба що з вірою в Україну Тараса Шевченка, реалізованою в “Кобзарі”.

Ще тоді, наприкінці вікопомного 1917 року, Грушевський розглядав грядущу Україну як самостійну “світову силу”, а ми більш як століття по тому, здається, не навчилися цьому. Ми ще й досі не вчитуємося всерйоз у “Всесвітню історію” Михайла Грушевського. А треба, ох, як треба!

Учений ніколи не виривав Україну з історичного світового контексту. В першій частині “Всесвітньої історії” було чітко сказано, що з часів Володимира і Ярослава “кладуться міцні підвалини українській і взагалі східнослов’янській культурі”. У другій частині праці, присвяченій середньовіччю, Грушевський зробив ключовий висновок про те, що національний рух в Україні “врятувала... поява нової національної сили — української козащини”.

З поверненням Грушевського в березні 1917 року до Києва сюди було перенесено й друк “Всесвітньої історії”, перевидано першу частину (побачила світ у 1916 році в Петербурзі), випущено у світ другу, третю й четверту, що закінчувалася 1848 роком.

Перо Грушевського у “Всесвітній історії” характеризується поєднанням чіткої енциклопедичності з науковою лапідарністю. На мій погляд, стиль викладу матеріалу в ній значно легший і привабливіший, ніж в “Історії України-Русі”. Утім, і жанри цих двох визначних праць різні.

“Брав участь у редакції “Української життя”

Цей журнал було засновано в Москві 1912 року за редакцією Симона Петлюри (1879–1926) та Олександра Саліковського (1866–1925). Відомий співробітник часопису Олександр Лотоцький (1870–1939) через півтора десятиліття після припинення його виходу в 1917-му писав: “Роллю “Української життя” для свого часу навіть важко оцінити — така значна була вона. Се була справжня трибуна, на якій, властиво вперше стикалися та перехресувалися погляди українські з поглядами російського та зросійщеного громадянства... Той орган уперше давав широке

освітлення української справи в російських умовах”. Аби уявити творчі масштаби та обрії журналу “Украинская жизнь”, досить назвати прізвища його авторів: Володимир Винниченко, Дмитро Донцов, Сергій Єфремов, Агатангел Кримський, Михайло Могилянський, Симон Петлюра, Софія Русова, Петро Стебницький, Микола Сумцов та ін.

За словами Михайла Грушевського, “ще із Симбірська зв’язався я з редакцією “Украинской жизни”, якій раптово судилось тоді стати єдиним українським органом... По приїзді до Москви я ввійшов в його гурток як у свою компанію”.

Підсумовуючи роботу Грушевського в “Украинской жизни”, редакція журналу писала:

“Виникнення журналу з першого моменту знайшло в ньому живий і діяльний відгук, і вже першу книжку “Украинской жизни” ми мали можливість прикрасити прекрасною статтею М. С. Грушевського (йшлося про статтю “Україна й українство” — *В. М.*) про основні задачі українства й шлях його розвитку. **Протягом п’яти років М. С. Грушевський не перестав співробітничати в “Украинской жизни” і найживішим чином цікавитися радостями й прикрощами... нашого журналу... З іменем М. С. Грушевського наш журнал почав існування, з його ж іменем закінчується прожите п’ятиліття**”.

Коротко про Тижневик “Промінь”, який, після “Украинской жизни”, за словами Михайла Сергійовича, “був єдиним українським органом”. Дозвіл на його видання вдалося вибити наприкінці жовтня 1916 року, втім, за пізнішим зізнанням Грушевського, “ми не передбачали, що будемо мати люту морочу з цензурою, що потім показала”. Уже на початку грудня в листі до Петра Стебницького (1862–1923) Михайло Сергійович скаржився, що цензура “з’їла статтю” Олександра Саліковського “про малі нації і погрожується закриттям”. І далі Грушевський написав слова, що напрочуд точно виражали саму суть московської ситуації з цензурою: “Горе ходити на шпиньках”. А ще зізнався: “Особливо терпіли мої писання”. Навіть через кілька років, згадуючи “Промінь”, Михайло Сергійович казав, що журнал “світив на кожній сторінці білими плямами від цензорського олівця...”. Та все-таки журнал опублікував чимало цікавих белетристичних матеріалів, зокрема п’єсу Володимира Винниченка “Пригождені”, вірші Павла Тичини, Олександра Олеся, Христі Алчевської...

“Займала мене справа засновання українського видавництва”

У “Споминах” Грушевський писав, що в Москві “мав купу видавничих планів”. Зокрема, Саліковського згадував, як на його пропозицію Михайла Сергійовича було обрано головою загальних редакційних зборів “Украинской жизни”, а вони “часами перетворювалися в збори ширшого громадянства для обговорення загальнонаціональних справ, як наприклад засновання в Москві українського видавництва на пайових основах...”.

Аби узгодити майбутні плани з київським видавництвом “Вік”, Грушевський 12 (25) січня 1917 року з Арбату писав Єфремову: “Тут зав’язується паєве видавництво українського товариства... так от треба б уставити програму, щоб не впасти одно одному в дорогу. Звичайно, жатва тепер премнога і треба спільними силами залатати діри книгарські якнайскорше”.

Михайло Грушевський залучив до пайового видавництва поета Григорія Чупринку (1879–1921), домовився з матір’ю Лесі Українки Оленою Косач-Пчілкою про видання літературної спадщини її геніальної дочки. Агатангел Кримський (1871–1942) обіцяв передати у видавництво третю частину свого “Пальмового гілля”. Передбачалося видання творів Тараса Шевченка, Івана Франка, Михайла Коцюбинського, Марка Вовчка...

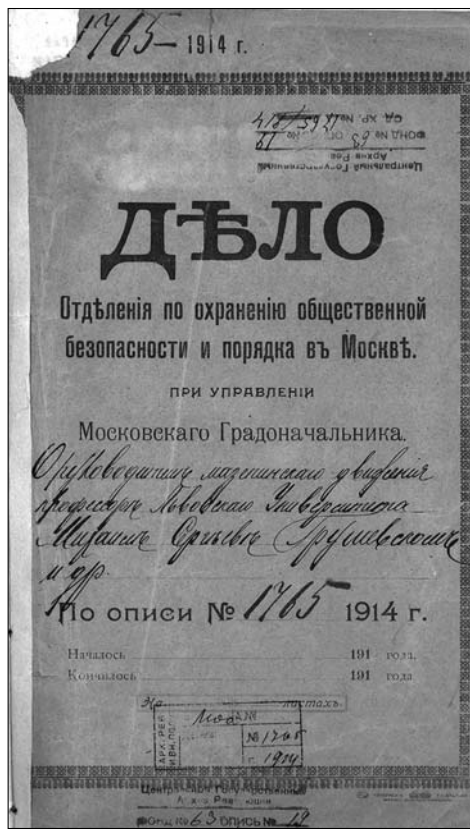
Діставши згоду Олександра Олеся (1878–1944), котрого високо цінував, наприкінці лютого 1917-го просив його в

листі: “Важно поспішити присиланням всієї рукописи”. З історичної дистанції в більш як століття вражає те, наскільки Михайло Сергійович не відав про свою близьку високу долю. Поки той лист добирався до поета, Грушевського заочно обрали Головою Української Центральної Ради й покликали до Києва...

Ось іще нездійснений проект Грушевського. На початку 1917-го він повідомив Єфремова: “На весну думаю ладити збірник український “XIX вік”, що мав би неперіодичне продовжуватися, чи не мали б для нього статті або матеріалу — з історії, мистецтва або суспільного життя?”. Фактично названо теми, проблеми, напрями, з яких Грушевський, очевидно, збирався підбити наукові підсумки за минуле століття. Утім, історичні реалії не дозволили втілити прекрасну ідею в життя...

Ще одна нагальна турбота Грушевського: “Чимало також займала в сім місяці, — січні-лютім — справа організації Наукового товариства і наукових відділів... Відбули ми зо два організаційні засідання Наукового товариства...”.

Багато зусиль доклав Грушевський для

Справа з Державного архіву Російської Федерації “Про керівника мазепинського руху професора Львівського університету Михайла Сергійовича Грушевського”

того, “щоб змобілізувати місцеві українські сили й зробити їх продуктивнішими”, зокрема відновити роботу московського осередку нелегального позапартійного Товариства українських поступовців. Від’їжджаючи з Москви, великий українець залишив духовний, розумовий та емоційний концентрат думок і настанов:

“Настав великий час — час страшного суду, час великої проби для народів і верств, і поодиноких людей, час поставити свою справу й боронити її... Українське громадянство має... сказати, чого йому треба, чого воно хоче і чим своє хотіння підкріплює. Розгорнути свою справу, свою вікову тяжку і сказати своє слово. Сказати його як громадянство і як громадянство українське”.

Сказано на всі тяжкі й переломні часи!

Власна заувага Михайла Грушевського, що він “став у центрі московського українського життя”, є точною й переконливою.

“50-річчя діяльності й плідного життя”

Звісно, не може проминути відзначення ювілею Михайла Грушевського. Тим паче, що в біографічній літературі про це мало хто згадував, а головне, сам Михайло Сергійович у “Споминах” не прохопився жодним словом. Скромність? Напевне. Але основна причина, напевне, в тому, що “сім’я хорувала”, і главі родини було не до п’ятдесятиріччя. Назву цього

розділу взяв із вітальної адреси, привезеної Грушевському з Києва до Москви делегацією українського студентства. Сам Грушевський якось свідчив: в адресі говорилося, що “молодіж дивиться на мене як на провідника українського визвольного руху”...

Дуже цікавою є ювілейна стаття “Михайло Грушевський” в українському часописі “Розвага” за кордоном, в якій, зокрема, зазначалося: “Його ім’я відоме тепер не тільки між широкими верствами українського громадянства, а й між іншими народами. На його авторитет покладаються не тільки українці, а й учені інших народів, коли говорять про українську справу”. Велику “Історію України-Руси” в статті названо “вершиною наукової діяльності” Грушевського, а сам він “служить зв’язком поміж розрізненими частинами української землі... Його бажання зводяться саме до одного: “Українці мусять стати нацією, коли не хочуть зоставатися паріями серед народностей””.

Віденський тижневик “Вістник Союзу визволення України” характеризував Грушевського так:

“...Се великий трудівник, невичерпана сила, невисипуща праця, незрівнянний організатор наукової праці, властивий організатор “Наукового товариства ім. Шевченка” у Львові й основник “Українського наукового товариства” у Києві та їх душа аж до самого вибуху війни, се ініціатор галицько-українського приватного шкільництва, один з головних проповідників і поборників справи українського університету у Львові”.

Віденський “Вістник” також підкреслював, що з кінця XIX століття ім’я Грушевського стало символом українського відродження й викликало ненависть ворогів українського руху з боку російських чорносотенців.

За оцінкою Володимира Дорошенка (1879–1963) в “Украинской жизни”, “Історія України-Руси” є “правдивий коловоз нашого історичного самопізнання... становить просто епоху в нашій науці й нашій національній розвитку. Нею вивів нас Грушевський — се сміло можемо сказати — в люде, показав нам і чужинцям, що ми великий народ з великою і багатою минувиною, а зовсім не якась прищипка до москалів або поляків”.

Блискучі оцінки, що з часом не втратили свого значення!

Маємо пам’ятати ці високі, виважені й ширі оцінки сучасників, яких був удостоєний п’ятдесятирічний Михайло Грушевський в арбатський період його життя. Вони мають безперечну перевагу перед пізнішими думками й міркуваннями, що писані чи висловлені “з перспективи часу” з “різким ідеологічним забарвленням” (Любомир Винар). Як відомо, пізніші оцінки діяльності Грушевського в Українській Центральній Раді та в час народження Української Народної Республіки були дуже різними, розбіжними, суперечливими. З цього приводу Винар справедливо зауважив: “Проте лише невігласи можуть заперечувати державницьку дію голови Центральної Ради, яка допровадила до реалізації державного суверенітету української нації. Це не значить, що в діяльності Грушевського не було помилок, але їх треба об’єктивно висвітлити в контексті сучасних джерел, а не з точки зору різних ідеологій, симпатій або партійних настанов пізніших років”.

З урахуванням жанру й розміру даної статті, в наше завдання це не входить, але зауважу, що, за справедливим свідченням часопису “Украинская жизнь”, Михайло Грушевський на початок вікопомного 1917 року був “центральною фігурою сучасного українства”. Тому одразу після Лютневих подій 1917 року в Петербурзі, краху самодержавства і створення нової політичної ситуації в Україні постала гостра потреба в поверненні його на Батьківщину. Михайло Сергійович згадував, що з понеділка 6 (19) березня він почав отримувати відповідні телеграми з Києва.

Саме того дня політичному засланцеві

Михайлу Грушевському повернули паспорт і, за його словами, “се був перший конкретний здобуток революції — я став легальним громадянином”...

А наступного дня — 7 (20) березня — Грушевського було заочно обрано Головою Центральної Ради...

Від’їжджаючи з Арбату в березні 1917 року, Михайло Сергійович сподівався на краще прийдешнє для України і для себе: “Дай Боже! Хотілося б ще послужити — коли б сили і обставини!”

Господь дав московському засланцеві можливість послужити Україні, насамперед на чолі Української Центральної Ради та Української Народної Республіки. Михайло Грушевський — яскравий взірць великого вченого, який в історично відповідальній для своєї країни час став і великим політиком, і державним діячем. **Світ не знає іншого керівника держави, який би так результативно й неперевершено використав свої глибокі знання історії країни в ім’я здобуття нею незалежності.**

Післяслово

Коли на межі XX і XXI століть у Москві на Арбаті, 9, було відкрито Культурний центр України, духовна присутність Михайла Грушевського на Арбаті, 55, стократно увиразнилась. Адже саме в споминах про арбатське життя він точно й пророче написав, що “здавалось особливо потрібно робити якісь запаси і сховки української національної енергії...”.

Мені випало на долю очолювати Культурний центр, який з 2010-го став Національним, у 2001–2015 роках і вже в першій книзі “Україна на Арбаті, 9” (2003), виданій в Москві українською мовою, заявив²: “Вхід до Культурного центру України в Москві могли б оздоблювати слова Михайла Грушевського: “**Ми повинні пам’ятати, що представляємо великий народ і зобов’язані представляти його з достоїнством**””.

Ми так і працювали!

Український дім у російській столиці став останньою могутньою спробою незалежної, цивілізованої, європейської України показати єдину можливість мирного, культурного співіснування абсолютно різних держав.

На завершення назву принаймні три історичні феномени, які, на мій погляд, навично залишили на московському Арбаті, як і пророчив Грушевський, українську національну присутність й енергію. Саме так, адже закон збереження енергії діє і в духовній сфері.

Перший — саме на Арбаті, за сотню кроків від майбутнього Національного культурного центру України, гарцювали на Покрову 1618 року козаки гетьмана Петра Сагайдачного, які мали штурмувати Кремль³... Другий — піврічна засланська й застережлива для ворога діяльність Михайла Грушевського на Арбаті, 55, яку не зітре з національної пам’яті жодна ворожа сила... Назавжди залишиться й феномен історичної діяльності Українського дому на Арбаті, 9, на початку XXI століття...

Бо ж, як і пророчив Михайло Грушевський, “українство кінець кінцем перемагає”...

¹ Мельниченко В. Михайло Грушевський: “Я оснувався в Москві, Арбат 55”. М., 2005. — 448 с.; Його ж. Тарас Шевченко і Михайло Грушевський на Старому Арбаті. М., 2006. — 655 с.; Його ж. Москва Михайла Грушевського: авторська енциклопедія-хроноскоп. М., 2014. — 672 с.; Його ж. Михайло Грушевський у Москві. К., 2016. — 568 с.

² Всього в Москві побачили світ українською мовою понад 20 книг, зокрема: “Прапор України на Арбаті” (2004); “Арбат очима українця” (2006); “Шевченківська Москва” (2009); “Гоголівська Москва” (2011); “Москва у творчій долі Тараса Шевченка” (2014) та ін.

³ Докладно див.: Мельниченко В. “Як Сагайдачний з козаками Москву воював” // Слово Просвіти, 3–9 вересня 2015 р.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Світлину надано театром

Рятівне коло іронії

У Театрі на Михайлівській, що входить до Центру мистецтв “Новий український театр”, одне з чільних місць належить сучасній українській драматургії. Нещодавно тут відбулася прем’єра екзистенційної комедії “План Амстердам”.

Наше творче тріо — це команда людей, які займаються тим, що справді люблять. Кожен відповідає за свою справу, і, судячи з реакції глядачів, нам вдається створювати щось по-справжньому вартісне.

Рік тому ми разом зняли короткометражний фільм “САК — Спотворений акт кохання”. Сьогодні він бере участь у міжнародних кінофестивалях у різних країнах. Нещодавно ми навіть отримали номінації за головні ролі на одному з фестивалів в Австралії та з нетерпінням чекаємо на нові результати.

Ще тоді у нас із Валерієм з’являлись думки, як було б чудово написати п’єсу для театру. Паралельно з написанням Валерієм діалогів почалась народжуватися сценографія. Мені здалося цікавим, що на нашій камерній сцені може з’явитися величезна дерев’яна конструкція, яка могла б постійно змінювати своє значення: бути і човном, і склепом чи навіть літаком. Це стало основою сценічного простору: “чорний кабінет” — простір, де і стіни, і підлога, і стеля на сцені виконані в чорному кольорі, а дерево стає єдиним теплим матеріалом, що постійно змінює свою функцію. У сценографію мною закладено символи та сценічні метафори, але не хотілося б розкривати їх заздалегідь. Нехай кожен глядач сам прочитає ці образи й знайде в них власний сенс.

Найскладніше було знайти театральне рішення для самого кладовища — показати місце, де безупинно копають могили, не вдаючись до натуралізму. Саме тут допомогли умовність театру й чорний кабінет.

Костюми також працюють на розкриття персонажів. Вони змінюються разом із внутрішнім станом героїв і допомагають точніше передати їхню трансформацію. Данііл і Валерій поставилися до роботи над ролями надзвичайно професійно й дуже органічно існують у цьому сценічному просторі.

Музику до вистави я добирала зі свого особистого плейлиста. Те, що слухає герой Андрюха, — це музика, яку слухаю і я. Це популярні композиції, об’єднані темою самотності, внутрішньої порожнечі й прагнення бути коханим.

Також можу розкрити ще один невеликий секрет. Я безмежно люблю кіно і дуже часто надихаюся ним у своїй роботі. Тому уважні глядачі, які так само, як ми з Даніілом, захоплюються кінематографом, неодмінно помітять у виставі чимало відсилань до культових фільмів і серіалів. Це своєрідний омаж — творча данина поваги режисерам і роботам, які нас надихають та формували наше творче бачення.

Не випадково ми визначили жанр вистави як “екзистенційна комедія”. Не варто боятися цього визначення, адже будь-яка вистава у світі має торкатися ек-

зистенційних переживань людини.

Глядач проходить цей шлях разом із героями: емоційно долучається до їхньої історії, проживає її, співпереживає, а після фіналу виходить із відчуттям внутрішнього очищення.

Водночас спочатку нашим головним завданням було створити справжню чорну комедію 18+ — сміливу, місцями різку, із прямолінійним гумором, який не дозволяє стримувати сміх.

Саме тому ми поєднали, на перший погляд, несумісні речі — екзистенційність і чорну комедію. Через сміх проводимо глядача до дуже серйозних тем, а зрештою — до внутрішнього очищення, а можливо, навіть до катарсису.

Робота над виставою не завершується прем’єрою. Театр — це живий організм, і кожен показ народжується заново. Вистава постійно змінюється, розвивається разом із акторами та глядачами.

Можна сказати, що після прем’єри завершується режисерський етап роботи. Далі вистава починає жити власним життям, а кожен новий показ відкриває в ній нові сенси.

Точно знаю, що це не остання наша спільна робота з хлопцями. Ми щиро віримо, що з кожною новою виставою чи фільмом будемо ставати сміливішими, професійнішими й цікавішими для нашого глядача.

— Мій герой — травмована людина, — продовжує виконавець ролі Андрюхи **Данііл Кіно**. — Він втратив дружину, яку любив понад усе. Після цієї втрати його життя кардинально змінилося. Андрюсі стало важко бути серед людей, він замкнувся в собі й поступово перетворився на відлюдника. Для мене це дуже глибокий і багатограний персонаж. Його життя змінює Гріша — своєю добротою, почуттям гумору й умінням дивитися на світ трохи інакше. Саме він допомагає Андрюсі знайти шлях назад до життя. Звісно, у цей образ я вклав і частину власного досвіду.

З Поліною як режисеркою працювалося дуже комфортно. Вона від самого початку чітко розуміла, про що хоче зробити виставу, і для актора це надзвичайно важливо. На жаль, трапляються режисери, які мають лише загальну ідею й намагаються знайти виставу вже в процесі роботи. Це важкий шлях, але він не завжди приводить до бажаного результату. З Поліною все було інакше: вона мала чітке бачення, але водночас залишала простір для наших пропозицій і творчих пошуків.

Із Валерієм Мелашенком ми знайомі вже близько двох із половиною років — відтоді, як він прийшов до театру. За цей час ми разом зіграли у кількох виставах і добре навчилися відчувати одне одного на сцені.

Я переконаний, що роль ніколи не завершується прем’єрою. Вона народжується під час репетицій, а потім поступово набирає глибини, досвіду й нових відтінків. Зараз мені здається, що образ уже сформований, але я знаю, що через де-

чемпіонат із приготування борщу. Поруч із кулінарними локаціями розгорнулися майданчики народної творчості, де гості знайомилися з традиційними стравами, костюмами, ремеслами, музикою та пісенною культурою. Учасники готували борщ безпосередньо на фестивальному майданчику, презентуючи не лише смак страви, а й оригінальні способи її подачі. Борщ подавали у скрині, бокалі та навіть в істивному кошику з тіста.

За інформацією медіа “Рупор Житомира”

сять, п’ятнадцять чи навіть п’ятдесят показів він буде іншим. У цьому й полягає суть акторської професії — не зупинятися в розвитку й щоразу відкривати свого героя заново.

— У мене був період, коли роботи як актора стало менше, — долучається до розмови автор п’єси та виконавець ролі Гріші **Валерій Мелашенко**. — Саме тоді захотілося створити щось власне. Одного вечора я написав короткометражний сценарій і дав прочитати його Поліні. Як вона вже згадувала, ми разом його допрацювали й зняли невелику стрічку.

Цей досвід мене захопив. Після нього я написав ще кілька п’єс. Одного разу поділився з Поліною задумом історії про двох хлопців, які копають могили. Вона сказала, що в цьому є потенціал, і нова п’єса народилася досить швидко.

Мені дуже подобається, що сьогодні активно розвиваються українська драматургія й український театр. Після початку повномасштабного вторгнення ми стали значно більше цінувати власну культуру, а театри остаточно відмовилися від російського репертуару. Водночас сучасний український театр залишається відкритим до світового мистецтва й допомагає краще пізнавати культури інших народів.

Коли я писав цю п’єсу, то ще не знав, яку саме роль гратиму. Був упевнений лише в одному — це історія для двох акторів. Уже під час роботи Поліна визначила, що я гратиму Грішу. За характером він мені справді ближчий, тоді як Андрюха має зовсім іншу психофізику. Хоча переконаний: для актора немає ролей, які неможливо зіграти. Потрібні лише бажання, праця й наполегливість. І водночас кожен виконавець усе одно створить абсолютно свого персонажа.

Текст — це лише слова на папері. Справжнє життя в нього вдихають актори, а режисер відкриває в ньому нові сенси. Бували моменти, коли я писав сцену з одним внутрішнім відчуттям, а Поліна бачила її зовсім інакше. Для мене це стало дуже цінним відкриттям.

Погоджуюся з колегами: кожен показ — це нова вистава. Дуже багато залежить від глядача, адже кожна зала реагує по-своєму. Хочеться, щоб люди не стримували своїх емоцій: якщо смішно — сміялися, якщо хочеться плакати — плакали. Саме така щира взаємодія народжує справжній театр.

У мене вже є ідеї для нових творів. Я розумію, що тема війни сьогодні є надзвичайно важливою для українського мистецтва, адже це наша реальність. Та мені також хочеться створювати вистави, які хоча б на деякий час допоможуть людям видихнути, переключитися й відчувати життя навіть у найскладніші часи.

Конкурс різьбярів

У Подільському зоопарку у Вінниці протягом трьох днів проходив конкурс різьбярів по дереву “Звірі. Птахи. Природа”. До участі долучилися майстри з Вінниччини та ще кількох областей України, а також різьбяр із Німеччини. Створені під час конкурсу дерев’яні скульптури згодом встановлять у Вінниці. Про це повідомляє I-VIN.INFO з посиланням на сторінку у Фейсбукі Подільського зоопарку.

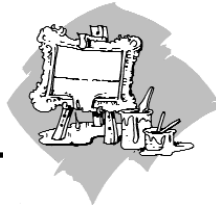
Участь у мистецькому змаганні взяли майстри з Вінницької, Закарпатської, Івано-Франківської, Хмельницької та Черкаської областей, а також Німеччини. Протягом трьох днів вони працювали з дерев’яними колодами, використовуючи пилки, свердла та інші інструменти, щоб створити фігури тварин і птахів.

Поки різьбярі працювали над своїми скульптурами, для відвідувачів зоопарку організували ярмарок традиційних подільських страв. Гостям пропонували хмільницькі тушковані огірки, свіжу випічку із села Кожухів та гречані пампушки із Соколова.

Борщ у... скрині

У селі Гальчин Гришковецької громади на Бердичівщині відбувся V гастрофестиваль “Білий борщ і не тільки”. Цьогоріч подія об’єднала кулінарів, майстрів народної творчості та гостей із 14 областей України. Фестиваль став майданчиком для популяризації локальної кухні, збереження гастрономічних традицій та знайомства з культурною спадщиною різних регіонів.

Новинкою фестивалю став перший

Валерій ФРАНЧУК,
народний художник України,
лауреат Шевченківської премії
Світлина надано автором

З Ярославом я познайомився на його персональній виставці в муніципальній галереї мистецтв м. Києва ще в 2021 р. Народжений на Одещині, Ярослав Милосердний вже тоді привіз у своїх творах не лише сонце й тепло Придніпров'я — села Іванівки та міста Жовті Води.

Тут були краєвиди різних частин України в його творчій інтерпретації. Хоча переважали образи степу з курай-травою та якоюсь первісною меланхолійною інтимністю. А ще щирою зацікавленістю до історичних й архітектурних перлин рідної Батьківщини. Тому я стараюся при найменшій нагоді підтримувати таких активних молодих митців, у яких виробилося своє авторське бачення навколишнього світу. Бо ж і сам досі живу, а це вже понад сорок років, в такому активному темпі, який не дає душі захолонутися, а руці втомилися.

Тому, незважаючи на криваву

Благословенний Господом

агресію московитів проти України, знаний і глибокошанований в мистецьких колах маєстро з Чернівців Іван Гуцул торік вкотре запросив нас із донькою Марією Франчук на великий всеукраїнський пленер “Лавандова мрія”, що відбувався як у місті Хотин, так і в прекрасному селі Білівці. До речі, результатом двох пленерів стала велика групова виставка, яка днями завершилася в Муніципальній галереї

мистецтв Деснянського району м. Києва.

Та повернімося до пленеру на Буковині. Щойно вийшли з автомобіля на базу, де ми жили, — дивлюся, йде до нас з етюдником через плече Ярослав Милосердний, з яким він, мабуть, і вночі не розлучається. І так, щоб усі чули, каже: “Який я радий, Валерію Олександровичу, що ви з нами!” “Нам також приємна ця зустріч”, — відповів я.

Дні пленеру пролетіли, як мить, і на прощання Ярослав Милосердний поцікавився: “Чи зможу я ще колись виставити свої твори у вашій славній галереї мистецтв?” Я сказав йому, що наступного разу митець може представити свій доробок лише через п'ять років.

“У 2026 році минає якраз п'ять років”, — з радістю відповів Ярослав. “Тоді привозь,

Ярославе, свою працю в Київ!” — запросив колегу.

Так трапилася наша друга зустріч і його виставка.

Варто зазначити, що творам Ярослава властива тонка мелодійність і щира сердечність. Це наше українське світовідчуття до рідної землі. Бо, як у пісні, що переливається ліричністю слів, так і в живописі

пана Ярослава, — “з журбою радість обнялась”.

Його творчість позначена характером, що виріс із недосяжної поглядом, безмежної степової України. Тому і прізвище, яке йому долею дісталось із родинних початків Милосердних, говорить само за себе. Такий він, Ярослав, є насправді: надзвичайно скромний і простий, небагатослівний, тихий чоловік, весь у своїх думках та ідеях, зі своїми переконаннями.

Ярослав любить свою працю. А це, може, і є, найголовніше у професії художника. Любити те, на що людину благословив Господь...

Мистецька подорож до Львова

У Львівській галереї Zenyk Art Gallery завершилася експозиція виставки відомого художника та педагога Дмитра Ковалюка “Ех нумо”. Кожен твір, який тут був представлений, — це історія, власна й унікальна. Цей проєкт сколихнув чудову публіку чарівного міста Львова і в пам'яті багатьох залишиться надовго. Але краще почути про виставку з перших уст.

слово “земля”. До теми землі повертаюся не вперше. Земля — це, власне, те, на чому замикається весь життєвий цикл. Тобто все починається із землі. Вся життєва енергія йде із землі, все росте від землі. І фізично, і енергетично. Людина, тварина, рослина йдуть від землі, повертаються у землю після відходу у засвіти. Земля постає не як об'єкт предметного світу, а як об'єкт енергетичний у чистому вигляді. Це певна метафізика, певний образ, який дає життя всьому навколо.

Тут можна зустріти пейзажні серії. Цей пейзаж називаю інтимним. А ще моє дослідження людини крізь призму автентичного портрета. Десь з моментами індустріального, урбаністичного

портрета. Так само і більш сюжетні твори. Галерея в цей час демонструвала не тільки мою експозицію. Через це були обмеження з кількістю робіт, які можна представити на виставці.

Сама ж команда галереї достатньо делікатно підійшла до вирішення всіх організаційних питань. Спрацювали максимально професійно та ефективно. Це був той випадок, коли дійсно приємно працювати на всіх рівнях — від підготовки виставки до її проведення. Коли ти відчуваєш, наскільки мистецтво потрібне. Тут окрім самої організації, тобто суто господарських питань, існує багато інших. Приміром, піар. Виставка робиться для звичайних людей. Аби вони могли прийти подивитися, познайо-

митися з автором.

Надзвичайно вдячний галереї за блискучу організацію. Вдячний кураторам Тетяні Костенко та Станіславу Васюрку, директорці галереї Христині Береговській. Не можу не згадати і засновників галереї Зиновія та Максима Козицьких.

Варто зазначити, що заснування самої галереї має дещо трагічну історію. Вона заснована в пам'ять покійного онука Зиновія і сина Максима Козицьких. (Пан Максим зараз обіймає посаду голови Львівської ОВА). На жаль, їхній син та онук пішов у дуже ранньому віці — 19 років. Було вирішено в пам'ять про нього заснувати цю галерею. Це своєрідна пам'ять рідної людини.

Відкриття теж відбулось на найвищому рівні. Я не пам'ятаю подібних. Дуже втомився, але це була приємна втома. Відкривали виставку в нестандартному ключі. Відкриття збіглося з днем відкритих дверей у галереї. Відвідувачі могли прийти безкоштовно. Контингент був різний. Процес відкриття виставки тривав цілий день — від початку роботи галереї до закінчення о 19:00.

Ще до відкриття вишикувалася довга черга. Така цікавість до мистецтва зворушила. А люди все підходили, займали місця, аби побачити виставку. У цей день завітало більше двох тисяч осіб. Це свідчить про високий рівень зацікавлення мистецтвом і професійний підхід до організації самої виставки.

Те, як зустрічала львівська публіка і гості міста Лева, надзвичайно надихає, окрилює на нові проєкти. Тому що так тепло ще ніде не зустрічали мою твор-

чість. Люди годинами роздивлялися твори, потім ішли, згодом поверталися. Інколи приходили по кілька разів і не скупилися на компліменти.

Хтось порівнював і казав, що це український Моне. Інші зізнавалися, що ніколи не бачили такого живопису. Приємно згадувати враження від спілкування. Згадувати той час, коли я був у Львові. А це початок і кінець роботи експозиції. Намагався весь час бути в залі, спілкуватися з глядачами, робити з ними світлина, обмінюватися враженнями, слухати думки. Це досить приємний досвід. Загалом за час роботи виставки її відвідало понад 10 тисяч людей. Це офіційні цифри. Вже є перспективи щодо подальшої співпраці з цією галереєю. Маємо обопільну ідею забронювати місце на 2027 рік.

Особливо приємно, що два моїх твори потрапили в колекцію цієї галереї і тепер будуть представляти українське мистецтво на різноманітних симпозиумах, бієнале, триєнале у світі.

Творчі плани є завжди. Зараз працюю над серією портретів, які навіяні душевністю, автентичністю, пам'яттю. Є пропозиції щодо виставок у різних локаціях. Зокрема, у Рівненській та Волинській областях.

Працюємо заради того, аби на нашу землю прийшов мир. А крім планів, є ще й сила та натхнення для їхнього втілення.

Підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

— Минулого року я відзначав невеликий ювілей (35 років) і звернувся до своєї спільноти у Фейсбуці. Серед моїх друзів є галеристи, колекціонери та музейники. Тоді відгукнулося багато людей з пропозиціями зробити виставку, — пригадує Дмитро Коваль. — Відгукнулася, зокрема, моя давня кураторка, з якою мав нагоду співпрацювати на виставці “Таємнича Україна. Нарис історії до сьогодення” в Музеї історії Києва, — пані Тетяна Костенко. Зараз вона співпрацює з галереєю Zenyk Art Gallery у Львові. Саме пані Тетяна запропонувала мені зробити виставку в цьому місті.

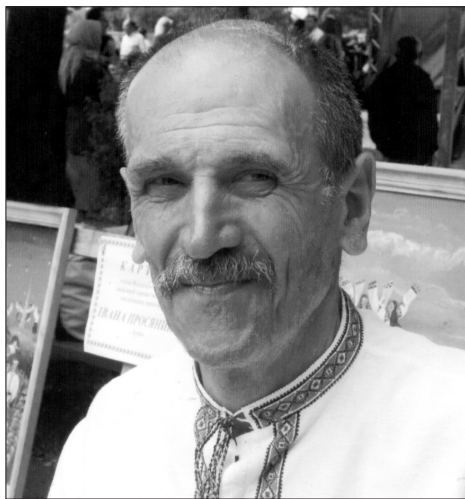
Подумав: а чому б ні? Попри те, що географія моєї виставкової діяльності досить велика та різноманітна, у Львові я раніше не бував, у цьому місті в мене ніколи не було виставок. А тут з'явилася чудова нагода познайомитися з містом Лева. Сама ж локація, на мій погляд, одна з найкращих на сьогодні в Україні.

Тож ми почали обговорювати концепцію проєкту та можливі дати проведення виставки. Спершу це мав бути кінець жовтня цього року, потім — навіть жовтень наступного. Але так сталося, що з'явилося вікно з кінця липня до кінця серпня. І куратори цієї галереї звернулися до мене, щоб я оперативно готував експозицію саме на цей час. І хоча це було дещо спонтанно, але склалося все так, як і мало бути.

Назва виставки “Ех нумо”. У перекладі з латини це означає “Із землі”. Підібрали досить різноманітні полотна. Представлені роботи створені переважно вже після початку повномасштабного вторгнення. У прямому сенсі слова — під ракетами та “шахедами”.

Ти твориш у майстерні, і тебе поглинає енергетика середовища, сама метафізика живопису. І обстріли, як це не парадоксально, відходять на другий план. Ти не можеш по-іншому жити в цих реаліях. Тепер мистецтво просто рятують.

Знову ж таки — чому в назві

Іван ПРОСЯНИК

Літо 9600

22 вересня – 22 жовтня. Осіннє сонцестояння. Місяць Ожини. Сузір'я Ворона, Діви. Безміна, Волопаса. Покровитель Біло-бог Світовид.

Народні назви: Золотар, Жовтець, Зернич. Ruen, Pasdsiernik.

Рідні імена благословенні Небесами: Богівна, Блискавиця, Власта, Всевіда, Дзвінка, Пестиня. Благодар, Велимир, Гостромисл, Любота, Митуса, Садко.

22–24 вересня вишановується Бог Світовид – осінній прояв Бога РОДа. Накладається сакральна – магічний захист на все живе: рослину, тварину, людину. “Осіни Силою Животворящою Землі твої священні! Дай нам Любові світлі зазжження! Дай нам Віри чаші Вишній! Дай нам Правди мечі двожаї! І в жили Дужі стодужої темін дев'ятдесятью превозмогти з благословенієм Твоїм!”

Восени 968 року військами київського князя Святослава Хороброго був остаточно розгромлений могутній Хозарський каганат, що контролював землі сіверян, радимичів, в'ятичів та волзьких булгар.

1 жовтня (за старим стилем) 1618 року в ніч перед святом Покрови розпочався штурм Москви військами Петра Сагайдачного. Козаки вже вибили Острожні ворота. Готували тарани на Арбатські. Та раптом (бо бемкнули всі дзвони) за наказом гетьмана відступили. Не дай Боже повторити цю помилку!

В чотирнадцятий день рити вишановується прадавній Бог Покров, початок уза-

Колодар

коненого громадою Купайлівського злюбу – створення сакрального єднання, що народжує нове життя. Освячуються і справляються вхідчини в щойно збудовані оселі.

16 жовтня 1745 року в Глухові (столиці Гетьманату) у старшинській сім'ї народився автор першої української симфонії “Демофонт” світоч-композитор Максим Березовський.

8 жовтня 1941 року біля с. Непокритого Вовчанського району (Харківщина) нквдисти спалили живцем у селянській клуні видатного поета Володимира Свідзінського разом із групою українських митців.

22–24 вересня – дні найпотаємнішого Бога древньої Руси – України Велеса (зоряного Волопаса), саме він опікується **Ластівками-Ожинами**, наділяючи їх надзвичайними якостями передбачення та володіння психікою людей. Приносячи користь і не лише... Проте завважу, що шкода ворогам – благо Вітчизні. Прадавні волхви старанно відбирали **РОД**жених Велесичів, спрямовуючи їхню внутрішню Силу служінню Землі Руській – Українській. Гуслярі Боян та Митуса володіли надзвичайною потугою зупиняти стихії, могутню слова та пісні піднімати з постелі невиліковних хворих. До цієї жили відносно й козаків-характерників. Пізніше – дніпровських лоцманів, чумацьких ватагів, кобзарів. Остап Вересай, Василь Литвин, Ігор Рачок – одні з Витязів Пісні. Назрів час на державному рівні створити для отроків, на **РОД**жених в ці сакральні числа, закритий учбовий заклад (такі є в індусів, японців), щоб виховувати майбутніх державних мужів.

На **РОД**жені цієї рити – блискучі посланці, лікарі, науковці, митці, краєзнавці, антропологі, історики, зодчі, народні співаки. Спрямовуйте своїх дітей у ці русла, не пускайте пустопашню – це гріх з-понад гріхів. “**Вісті**” в **РОД**нику **IV**, **Заповіті 68** вказують: “**Ви РОДителі, ви Боги! З вас же й взищеться мірою найвищою за чадом ваше!**”

Ластівки-Ожини – вольові, рішучі, стійкі до негараздів. Гнучкість і проникливість розуму дає їм змогу засвоювати

знання навіть з інформаційного поля Землі, дотикаючись глибоко прихованих таємниць. Ось до чого тут сузір'я **Ворона**. Справу, яку започатковують, завжди доводять до кінця, навіть коли це потребує надзусиль і здоровий глузд говорить, що вона шкодить тому, хто її задумав. Виношують її впродовж років, зважуючи до дрібниці, непомітно вживлюючи в суспільство, часто змінюючи цим хід буття **наРОД**. Люблять залишатися в тіні. Містики. Друзів мають обмаль, ретельно підбираючи їх все життя. Але вимогливі як до себе, так і до них. Однолюбів, аж до самозакоханості. Архаїчні. Серед них багато Князів Свідомості, подвижників, що без ваги кладуть себе на Вістар Вітчизни, вірячи, що і їхній маленький камінчик теж дорогий цінний у підмурку Держави. Князем Свідомості може бути простий хлібороб, що залишив гектар прадавнього степу неторканим. А Рабом Свідомості – президент-злодюга.

На схилку літ самотні. Часто беруть до себе сиріт, стережучи Заповіти наші, бо це найцінніша жертва **РОД**ові **Предвічному**.

Нинішня й наступна рити – дуже вдалий час для одружень. Дітки, що на **РОД**жуються від таких злюбів, надзвичайно витончені у всьому, стійкі до негараздів, вольові й рішучі.

Ластівки-Ожини пильно ставляться до свого здоров'я. Довголіття, прикрашене мудрістю, – одна з їхніх ознак. Тато завжди припасали для зимових, бідних на вітамінні днів кілька горнят ожинових ягід, перемішаних медом, які консервували, заливаючи зверху гарячим воском. Бо вважали **ожину** всуціль чоловічою ягодою.

Проте ця рослина чудово гасить і “жіноче в'янення”. Береться трава маренки запашної, листя **ожини**, квіти глоду, собачої кропиви (у цвіті), сухоцвіту болотяного у співвідношенні 2:2,5:1:2:1,5. 1 ст. ложка на 300 мл окропу. Настояти вкутаним ніч. Денна частка. Або ж двічі на день по 50 мл соку ягід ожини, запиваючи ковтком напару: сухоцвіту, глухої кропиви, глоду. Проте тато радили при “жіночому в'яненні” простий і помічний припис. Залити гарячим цукровим сиропом дрібно посічені свіжі корені та “батоги” **ожини**. Настояти вкутаним 3–4 доби. 1 ст. ложка сиропу на 150 мл глодового чаю. Двічі на день.

Цього осіннього часу вже можна копа-

ти **кульбабу** (молочай). Він не поступається кропиві жалючий у здатності виводити з тіла різні шлаки, холестерин. По дошках рослина пускає молоденькі листочки. У салати. З усієї рослини благо зараз чавити сік. На літр соку всього 200 мл міцної горілки. Коли забродить – то краще. Утворюється цілюща молочна кислота, що супротивує онкологічним захворюванням. П'ють при раковій шлунку. Змішавши із соком травневої кропиви дводомної, деревію та подорожника, порівну. По столовій ложці через годину по їді, 3–4 рази на день. Перебіг лікування 2 місяці. Місяць перерви й повторити. Кульбаба перемагає такі важколікомі недужі, як остеохондроз, артрит, деформуючий артроз. Столову ложку свіжого подрібненого коріння залити 250 мл окропу. Млоти на окріпному ключі 20 хв. Настояти 2 години вкутаним. Долити википіле. Вживати теплим, по третині склянки тричі на день за 30 хв до їди. Сприяє відновленню хрящових тканин, розчиняє солі, відновлює рухливість суглобів. Тут бажано споживати й драгли з кісок молодих телят. А суглоби натирати настоянкою з ягід червоної бузини. І добре вктувати овечим руном чи шаликами із собачої шерсті.

Кульбаба – рятівниця при панкреатиті. Столову ложку кореня з листом на пів літри теплої перекип'яченої води. Настояти ніч. Пити 3–4 рази на день за 20 хв до їди, по 70 мл. Водночас це благотворно впливає на хвору печінку, нирки, вгамовує алергію, при закрепах гарно послаблює.

Цілюща кульбаба і при запаленні лімфатичних залоз. Беруть лише коріння. Мити не бажано, лише обтерти бруд. Подрібнити. Старанно висушити. Розтерти в порошок. Вживати на кінчику ножа (пів чайної ложки) тричі на день за пів години до їди. Лікуватися до пів року. Але завжди з добрими наслідками.

Осінь пора – благодатний час для зелейників. Розпочинається збирання коріння цілющих рослин. Тато священнодіяли, копаючи їх освяченим ножем-копачем, із прадавньою молитвою: “Іду – де ніхто не ходив! Речу, – ще ніхто не рік! Кладу – що ніхто не клав! Беру – що ніхто не брав! На тіло біло, на тіло ціло!” І жертвували коржика-маків'яника... яким я, підсобляючи татові, спідтишка ласував.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ “ПРИВАТБАНК” (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA263052990000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)

Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

Надруковано в ТОВ “Мера-Поліграф”,
04073 м. Київ,
вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами –
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” – 30617

